

БАСТЫ МӘСЕЛЕ –
ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ТҰРАҚТЫЛЫҚ

2-бет

Азат ПЕРУАШЕВ:
ОФФШОРҒА
КЕТКЕН АҚШАНЫ
ҚАЙТАРУҒА
АТСАЛЫСУЫМЫЗ КЕРЕК

4-бет

КАК СПАСТИСЬ
ОТ КОРОНАВИРУСА

15-бет

ҚАЗАҚҰНИ20

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ - САЯСИ АПТАЛЫҚ

www.qazaquni.kz

qazaquni2000@gmail.com

2000 жылғы 11 тамыздан шыға бастады

№6 (876), 10 ақпан, 2020 жыл

ЕШКІМ ЕРІККЕНДІКТЕН ЕЛІНЕН БЕЗІНБЕЙДІ

Ғасырлар бойы басынан небір қилы замандарды өткізген қазақ атамыз «Өзге елде сұлтан болғанша, өз еліңде ұлтан бол!», - деген екен. Біз қазір «патриотизм» деп жылдар бойы жар салып, соған қыруар қаржы жұмсап жүрген жиналыстар мен бас-аяғы жоқ жалаң ұранға негізделген түрлі шараларды бір-ақ сөзбен жеткізген бабаларымызды бұдан кейін данышпан демей көріңіз.

3
бет

Абзал ҚҰСПАН:

ИСЛАМ ӘБІШЕВТІҢ КІНӘСІЗ ЕКЕНІН ТОЛЫҚ ДӘЛЕЛДЕП БЕРДІК

– Осы уақытқа дейін Ислам Әбішевке тағылған айыптардың барлығы негізсіз екенін толық дәлелдеп бердік. Енді үкім шығаратын кезде аяқ астынан судья Қ. Мекемтас ауырып қалды...

7
бет

В ЕАЭС ДО СИХ ПОР НЕ УСТРАНИЛИ БАРЬЕРЫ...

31 января в Алматы состоялось заседание Евразийского межправительственного совета (ЕМПС), в ходе которого приняты важные решения в сферах торгового сотрудничества, устранения барьеров, интеграции национальных информационных систем и др. В заседании приняли участие премьер-министры Казахстана, Российской Федерации, Беларуси, Кыргызстана, Армении, Молдовы (на правах страны-наблюдателя) и председатель Коллегии Евразийской экономической комиссии.

13
бет

Ислам ӘБІШЕВ:

МЕНИҢ РУХЫМ СОТТАЛМАЙДЫ!

Құрметті сот!

Құрметті сотқа қатысушылар!

Менің және Түкеевтің қорғаушылары басты сот талқылауында біздің толық ақталуымыз заңды талап екендігін бұлтартпастай дәлелдеп шықты. Әрине, ендігі жерде бұл істің нүктесін қоятын өзіңіз. Сондықтан, мен сөзімде істегі мәселелерге көп тоқталмаймын. Оның орнына: «Мен кімін, қайдан пайда болдым? Ұлттық бюро қызметкерлері, прокурор мырза ойлағандай жемқор болуым мүмкін бе?» деген сұрақтарға талдау жасағым келеді.

Менің әжем Үрзіхан – Өзбек ССР Жоғарғы Кеңесінің 1950-1955 жж. депутаты, шопан. Оның құрбысы Оразкүл – Өзбек ССР Жоғарғы Кеңесінің 1950-1955 жж. депутаты, механизатор. Әбіш пен Үрзіханнан Әлмахан туған, ол – Оңтүстік Қазақстан облыстық кеңесінің 1970-1974 жж. депутаты, зоотехник. Сапар мен Оразкүлден Айымкүл туған. Екі құрбы депутат бола жүріп, жақын танысып, бірімізден ұл, бірімізден қыз туса, құда боламыз десіп, «бел құда» болған, менің әкем мен анам осылай қосылған. Інілерім: Ералхан – ҚР еңбек сіңірген өнер қайраткері; Нұралы – Түркістан облыстық мәслихатының 2007 жылдан бері депутаты; Қаныбек – «Ақ жол» партиясының Түркістан облыстық филиалының трағасы; қарындасым Сұлушаш – университет проректоры.

Мен мұнда ата-әжелерімізден бастап таза еңбекке бейімделгендігімізді, қандай ортада, қандай талаппен тәрбиеленгенімізді көрсеткім келді.

Екі атамыз да дінге берілген, бес уақыт намазын үзбеген, әсіресе, нағашы атамыз Сапар мешіт ұстаған кісі болды. Әбіш атамыз менің әкемнен үлкен 3 ұлын майданға аттандырды. Бар жиған-терген дүниесін сатып, ақшасын Сталинге жіберіп, ақшасына самолет жасалып, майданға жіберілгені жайында Сталиннің хатын алған адам.

(Жалғасы 6-7-беттерде)

БАСТЫ МӘСЕЛЕ – ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚ

Қазақстан Республикасы
Президенті Қасым-Жомарт
Тоқаев Премьер-министр
Асқар Маминды қабылдады.

Кездесу барысында Қытайдан бастау алып дүниежүзіне тарала бастаған коронавирустың салдарынан әлемдік нарықтағы қалыптасқан түрлі жағдайларға байланысты Қазақстан экономикасының қазіргі ахуалы мен оны алдағы уақытта дамытудың перспективалары қарастырылды.

Қазақстан Президенті Үкіметке ұлттық экономиканың

тұрақты өсімін қамтамасыз ету, жоспарланған құрылымдық реформаларды белгіленген өз кезеңімен нақты жүзеге асыру,

халықтың бүгінгі күні орын алып отырған қажеттіліктерін өтеу үшін жедел шаралар қабылдауды тапсырды.

ЭКСПОРТТАҒЫ ЖЕТПІС КЕДЕРГІ

Еуразиялық экономикалық одақ нарығында казакстандық тауарлардың экспортына кедергі келтіріп тұрған 70-ке тарта бақтау бар.

Мұндай мәліметті Сауда және интеграция министрлігінің кеңейтілген отырысында Премьер-Министрдің бірінші орынбасары – Қаржы министрі Әлихан Смайылов айтты. «Бұған дейін айтылғандай, мемлекеттің қолдауына қарамастан шикізаттық емес экспорттың өсімі

өте баяу. Бұл ретте, ЕАЭО аясындағы интеграция туралы айтып өткім келеді. Өкінішке қарай, отандық тауарлар біздің серіктес-

мемлекеттердің нарығында кедергілермен бетпе-бет келіп отыр. Бүгінгі таңда дәл мұндай 70-ке тарта кедергі мен шектеу бар. Бұл мәселені барлық алаң мен деңгейде, ЕАЭО кеңесінде де, Мемлекет басшыларының деңгейінде де көтеріп келеміз. Бірақ, соған қарамастан, бұл кедергілер әлі де сақталып отыр. Кейбір салада алға жылжу бар десек те, кедергілердің біразы бойынша нақты бір шешімнің қабылданғалы отырғанын көрмей отырмыз», – деді Әлихан Смайылов.

ӘЛ-ФАРАБИ РУХЫМЕН ТІЛДЕСУ

Ақтөбедегі Достық үйінде Шығыстың Аристотелі атанған ғұламаның 1150 жылдығына арналған «Әл-Фараби және қазіргі заман» атты әуенді-танымдық іс-шара өтті.

Аталмыш шара дүниежүзілік ғылым мен мәдениетте көрнекті із қалдырған ұлы тұлға, ортағасырлық ойшыл Әбу Насыр Әл-Фарабидің 1150 жылдығын кеңінен атап өту және оның өмірі мен шығармаларын этнос өкілдеріне таныстыру мақсатында ұйымдастырылды. Фараби өмір сүрген дәуірге апарған әуенді-танымдық кешке РФ Орынбор облысындағы қазақ диаспорасының өкілдері де арнайы келіп қатысты. «Әл-Фараби рухымен тілдесу» атты театрландырылған қойылыммен басталған ша-

рада Ақтөбе жоғары политехникалық колледжінің студенттері мен «Қоғамдық келісім» КММ мамандары Әл-Фарабидің образын сомдап, ғылым мен білімнің құпия сырларын жетік меңгерген бабамыздың кейінгі ұрпаққа өшпес өнеге, асыл мұра, қайталанбас қазына қалдырғанын тағы бір еске түсірді. Аукымды шара соңында Батыс пен Шығысты терең білімімен бас идірген Фараби туралы «Великий Әл-Фараби» деректі фильмі көрермендердің назарына ұсынылды.

ДИМАШ ЕВРОВИДЕНИЕГЕ РЕСЕЙ АТЫНАН ҚАТЫСПАЙДЫ

Әнші Димаш Құдайберген Евровидение байқауына Ресей атынан қатысу туралы ұсыныстарға кесімді жауабын берді.

«Евровидение байқауына Ресей атынан қатысу туралы көптеген хаттар келіп түсіп жатыр. Бұл байқауға мен тек қонақ ретінде шақырса ғана қатысамын. Қатысушы ретінде байқауға қатыспаймын және керек деп санамаймын», – деп жазды әнші өзінің Instagram-дағы парақшасында. Ол халықаралық аренада өз Отаны – Қазақстан атынан ғана шығатынын жеткізді. «Аса құрметпен жанқүйерлеріме айтарым, халықаралық аренада мен тек қана бір елдің атынан шыға аламын, ол менің Отаным – Қазақстан!

Қолдауларыңыз бен ыстық ықыластарыңызға рақмет. Менің «Арнау» атты жеке концерттік турнемде кездескенше!», – дейді Димаш. Айта кетейік, Димаш алдағы үш айда Еуропаның 11 қаласында жеке концерт береді.

Қытайдағы қауіпті індет базардағы бағаға да әсер ете бастады. Алматыдағы әйгілі «Барахолкада» қытай тауарлары қазірдің өзінде 20 пайызға қымбаттаған.

«СЫНЫҚҚА» АЙТАР СЫЛТАУ КӨП

Әсіресе электроника, тұрмыстық техника мен көрші елден шалып азық-түлік бағасы шарықтап кетіпті. Екі ел арасындағы шекара ашылмаса, тауар тапшылығы сезілуі де мүмкін дейді саудагерлер. Бұрын сапасыз болса да, арзан тауар іздеп сабылған жұрт базарға ағылатын. Қазір бәрі барлық сауда орынында қымбат. Базардағы бағаның қымбаттағанын Сауда және интеграция министрі де мойындап отыр. Алайда Бақыт Сұлтанов бұл қарбаласты пайдаланып қалғысы келетін кәсіпкерлердің әрекеті дейді. Өйткені екі ел арасындағы шекара тек жолаушылар үшін жабылған. Ал тауар тиеген көліктер емін-еркін

өткізілуде. «Қымбатшылықты қолдан жасағандарды анықтап, жауапқа тартамыз», – дейді қаһарына мінген министр. Онысы дұрыс делік, ал доллар бір ауна аспандайтын, зейнетақы мен мемлекеттік қызметкерлердің айлығы көтеріледі дегеннен-ақ алдынала тұрақты түрде қымбаттап жататын бағаға да кәсіпкерлер мен қытайлардың коронавирус кінәлі ме? «Министрлер мен түрлі деңгейдегі әкімдер кеңседе көміліп отырмай, тым болмаса аптасына бір рет сауда орындарын аралап тұрмай ма? Бұл да әкімдердің әдеттегідей айтағын әуені», – дейді тұрғындар Сұлтановтың «сыныққа» айтқан кезекті сылтауына сенімсіздік білдіріп.

ТЕМІРТАУ МА, КҮЛТАУ МА?

Теміртау қаласын жылдағыдай тағы да көмірдің ұнтағы мен қара күйе басты. Түтіннен тұншыққан тұрғындар жылдар бойы шағымданып келеді.

Түтіннің кесірінен тұрғындар еркін тыныс алудан қалған. Олардың айтуынша, қаланы басқан қара күйе «Арселор Миттал Теміртау» компаниясына қарасты металлургиялық комбинаттан шыққан түтінмен келіп жатыр. Зиянды қалдықтары бар түтінді таң алдында коксохим сияқты цехтардан шығаратын көрінеді. Мұндай шаң Теміртауға қысы-жазы түседі. Экологтар қара күйеде темір мен күкірттің құрамы шамалан артық екенін бірнеше рет анықтаған. «Арселор Миттал» компаниясы жылда салынатын болымсыз айыппұлдан қорқып отырған жоқ. Мұны экология министрі де мойындап отыр. «Жаңа экологиялық кодексте бұл механизмді ауыстырамыз. Енді экологиялық эмиссия айыппұлы күрт артады. Сонда компанияларға зи-

янды қалдықтарды шығаруды азайтатын технологияға көшу тиімді болады» – дейді Мағзұм Мырзағалиев. Алайда, ол технологияларға көшу өте қымбат және ұзақ уақыт алатындықтан, теміртаулықтарға таза ауа арман болып қала бермекші. Миллиардтар үндіс Лакшми Миттал ондай шығынға жол беруі екіталай. Үкімет тарапынан айтылған ескертулерді құлағына қыстырған емес. «Металлургиялық цехтардың атында мен тұрмын» – деген Елбасының сөзін де елеген жоқ. Соған қарағанда оның тірегі мықты сияқты. Қара күйеден зәрепаз болған ашулы тұрғындар Теміртаудың атын «Күлтау» деп ауыстырсақ бүгінгі шындыққа сәйкес келер еді дейді.

ЕРІКТІЛЕР ҚҰЛШЫНЫСЫ ЕРЕКШЕ

Биыл «Волонтерлер жылы» жариялануына байланысты жастар республика бойынша «Біз біргеміз» акциясын бастап кетті. Оған қазірдің өзінде 50 мыңнан астам жастар үн қосып үлгерген.

Елордада волонтерлерге арналған тимбилдинг өтіп, олар алда атқарар жұмыстарын бағдарлап алды. «Мұндай жиындар аптасына екі рет өтіп тұрады. Мұнда жастар бапкер-волонтер бірге кезінде істейді. Бұл еріктілер жүйесі Арысқа барып, жұмыс істеген. Шет елдерде ерікті болған жастар да бар. Яғни, олар шет елдерде оқығанда қосымша волонтерлікпен айналысқан», – дейді қалалық Жастар саясаты басқармасының басшысы Дәулет Кәрібек. Оның айтуынша, елордалық волонтерлер түрлі салаларда адамдарға көмектеседі, жеті

бағыт бойынша жұмыс істейді. Соның бірі «Сабақтастық» жобасы аясында еріктілер балалар үйінің тәрбиешілеріне де қамқорлық жасайды. «Астана жастары» қозғалысының айналасына 2 мыңнан аса еріктілер топтасқан. Тараз қаласындағы Жамбыл жоғары медициналық колледжінің ерікті студенттері тұрғындарға тегін медициналық көмек көрсеткен. Мұндай іс-шаралар республикамыздың өзге қалаларында да кең қанат жайып келеді.

АЛМАТЫДА АБАЙ МҮСІНІ АШЫЛДЫ

Ақынның 175 жылдық мерейтойына орайластырылған салтанатты рәсімге Алматы әкімі Бақытжан Сағынтаев, зиялы қауым өкілдері, қала тұрғындары қатысты.

Мүсін Жетісу ауданы әкімдігінің ғимараты жанындағы «Гүлдер» саябағына қойылды. «Абайдың мерейтойлық жылы – мәдениет пен әдебиет қайраткерлерінің, сөз жанры шеберлерінің, жалпы шығармашылықпен айналысатындар үшін айтулы мереке. Ұлы ақынның, философияның ойышылдан бай мұрасы, оның адамгершілік өсиеттері қазақ халқының игілігіне айналды», – деді Алматы әкімі Бақытжан Сағынтаев. Мүсіннің авторы – Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, мүсінші Тілеуберді Бинашев. Салтанатты рәсімге қатысқан танымал жазушылар, ақындар, абайтанушылар ұлы ақын туралы өз ойларын ортаға салды.

Ғасырлар бойы басынан небір қилы замандарды өткізген қазақ атамыз «Өзге елде сұлтан болғанша, өз еліңде ұлтан бол!» – деген екен. Біз қазір «патриотизм» деп жылдар бойы жар салып, соған қыруар қаржы жұмсап жүрген жиналысты мен бас-аяқты жоқ балаң ұранға негізделген түрлі шараларды бір-ақ сөзбен жеткізген бабаларымызды бұдан кейін данышпан демей көріңіз. Бұл нақылдың мазмұны тереңде жатыр. Туған жерді түлету, мемлекет қуатын арттыру, ұлтымыздың мүддесін қорғау, ел намысын қолдан бермеу секілді қасиетті, ізгі ұғымдардың бәрі осы бір ғана сөйлемге сыйып тұрған жоқ па?!

Тәуелсіз, егеменді ел болып, өз қолымыз өз аузымызға жетіп, ешбір қарулы қақтығыстары жоқ, қазақша айтқанда «Қой үстінде бозторғай жұмыртқалаған» мына бейбіт заманда «Неге біздің тепсе темір үзетін жастарымыз елінен безініп, шетел асып жатыр?» – деген сұрақ кімді қалдырады? Ойлантпай қоймасы анық. Ұлан-байтақ жеріне жауынның табанын тигізбей, оны қасық қаны қалғанша қызғыштай қорғаған даңқты ата-бабаларымыздың бүгінгі ұрпағы соншалықты ұсақталып кеткені ме деген күдік те келеді көңілге. Ол да негізсіз емес. Білім десе білімі, білек те десе білегі бар жастарымызға туған елінен жеріңетіндей не көрінді? Білімі мен білегі болғанмен, туған еліне деген жүрек жылуын жоғалтқаны ма? Ғұлама ғалым, асқан ойшыл Әл-Фараби бабамыздың «Тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың хас жауы» дегені осындайды біліп барып айтқанына қазіргі кезеңде анық көз жеткізе бастадық. Техника мен технология дамыған дәуірде білімнің соңына түскенмен, біз тәлімді тәрбие беруді, яғни ұлттық идеологияны ұмытқан секілдіміз...

Білімге ешкім қарсы емес, жастардың оқығаны дұрыс, білім ғана елімізді биіктерге көтереді. Ашығын айтсақ ол жағынан кемістік көріп жатқан жоқпыз. Әрине, бірқатар кемшіліктері бар болғанмен біздегі қаптаған жоғары оқу орындарын былай қойғанда, «Болашақ» сияқты бағдарламалар арқылы соңғы 15-20 жыл көлемінде әлемнің атақты оқу орындарында білім алып келген жастарымыз асып артылады. Сонда не жетіспейді? Ел қуатын арттыратын азаматтарымыз неге жат елдің табалдырығында «сұлтаны емес, ұлтаны болуға» пейілді? Осы мәселені арнайы зерттеген сарапшылардың айтуынша мұның көптеген себептері бар екен.

Алдымен осы орын алған жағдайға байланысты қолда бар деректерге назар аударалық. Қолда бар деп астын сызып айтуымызға, нақты ресми деректерді ашық ұсынуға бізде қолдан жасалған, әбден қалыптасқан «құпиялық» атты кедергі тұрғанын бәріміз білеміз. Жариялағысы келмейтінін жасырып, мақтанып қалу мүмкіндігінен мүлт кетпейтін біздің мемлекеттік органдардан мәлімет алу қиямет-қайымнан әрмен. Ол үшін мөр басқан хат жолдап кем дегенде жарты ай күтуіңіз керек. Ақпарат берген күннің өзінде бір саусағын бүгіп қалатыны қашаннан белгілі. Оған қарағанда шетелдік ақпараттар анағұрлым қолжетімді. Бұлардың өз халқынан жасыратындай қандай құпиялары мен қылмыстары бар екені түсіне алмай қойдық. Содан барып ел арасында нақты негізделмеген, жобалар, долбарлап айтылған ақпарат тарай бастайды. Жалған ақпарат үшін кімге болса да заң алдында жауап беруге тура келеді. Байқамай биліктің башпайын басып кетсеңіз ондай заң бізде шұғыл шара қолданады. Ал, мемлекеттік органдардың ашық ақпарат бермеуі, сол арқылы жұртты шатастыруы қалыптасқан жағдай болып саналады. Сонда жалған ақпарат үшін заң алдында бірінші кезекте кім жауап беруі керек?

Аз да болса жарияланған жаңа мәліметтер мен өткен жылдардағы кейбір деректерге қарасақ елден шетке кетушілер саны азаймай отырғанын байқауымыз. Бұл туралы әлеуметтік желілерде, қоғамда көптен бері айтылып келеді. Әсіресе жоғары білімді, әр салаға ауадай қажет білікті мамандарымыздың шетелге кетуі көпшілікті алаңдатыны түсінікті.

ЕШКІМ ЕРІККЕНДІКТЕН ЕЛІНЕН БЕЗІНБЕЙДІ

Еліміздің экономикасын дамытып, қуатын арттырып, сол арқылы халықтың әлеуметтік-тұрмысын көтереді деп сенім артқан белсенді азаматтарымыздан, яғни ең құнды адам капиталынан айырылу құлдырауымызды, ұлтымызға төнген қауіпті көрсетеді. Бұрындар эмиграцияны елімізде тұрып жатқан өзге ұлт өкілдерінің тарихи отанына оралумен байланыстырған болсақ, енді біз басқаша көрініске куә бола бастадық. Өкінішке орай, басқа ұлтты былай қойғанда қазір қазақтардың көшуі көбірек байқалады. Бұл туралы өткен жылы болған пікір алмасу алаңында сарапшы, Қазақстан «Фин Тех ассоциациясы» атқарушы директоры Ерлан Смайылов та айтқан болатын. Оның мәлімдеуінше соңғы 7 жылда Қазақстаннан 300 мыңнан аса адам (соның ішінде 2018 жылы – 42 мың) алыс-жақын шетелдерге қоныс аударған. Оның басым бөлігі білімді, білікті мамандар. Ал, басқа да деректер бойынша өткен 2019 жылы бұл көрсеткіш 50 мыңға тақастан. Олардың көбі Ресей, Аңтүстік Корея, АҚШ, Прибалтика және өзге де Еуропа елдеріне кетіп жатыр. Демек, мемлекет адам капиталынан айрылу арқылы қыруар шығынға ұшырап отыр деген сөз. Тағы да айтамыз, бұл нақты дерек емес, шын мәнінде бұдан 1,5 есе көп болуы әбден мүмкін. Өйткені бұл мәселені зерттеп жатқан ешкім жоқ, зерттеген күннің өзінде оны ашық айтпайды. Мысалы, көрші Ресей елінің өз ішінде осы мәселені зерттеулері бойынша 2000–2017 жылдар аралығында эмиграция кесірінен мемлекет 27 трлн. рубль зардап шеккен. Есесіне басқа мемлекеттерді атамағанда орыс мигранттары есебіне АҚШ – \$2 трлн, Германия – \$550 млрд, Австралия – \$330 млрд. пайда көрген. Ал, бізде мұндай зерттеулер ресми түрде мүлдем жарияланбаған, оның мемлекеттік мекемелерді мүлдем қызықтырмайтыны көрініп тұр.

Бүгінгі түсінік бойынша мигрант тауар ретінде есептеледі. Әлемдік жалпы ішкі өнімнің 10 пайызы мигранттар есебінде, оның саны барлық елдердегі халық санының 3–4 пайызын құрайды

екен. Мұны Миграцияға байланысты Халықаралық ұйымның тапсырысы бойынша саясаттанушы-сарапшылар Ирина Черных пен Рустам Бурнашевтар арнайы зерттеген. Халықаралық деңгейде миграциялық процесс заңды, қалыпты жағдай болып есептелгенмен Қазақстан үшін қауіпті екені айдан анық, өйткені бізде еңбекке жарамды адамдардың саны онсыз да өте аз. Шетке кетушілердің 25 пайызы 15–28 аралығындағы белсенді еңбек ететін жастағылар екенін ескерсек осыған көз жеткіземіз. Мысалы, 2017 жылы шетелге кеткендердің 29,9 пайызы, әрбір үшіншісі жоғары білімділер. Ал, біздің елге келушілердің әрбір алтыншысының ғана жоғары білімі бар екен. Яғни,

5. Қазақстанның азаматтық қоғамының әлсіздігі және елдегі жаппай жемқорлық пен құқық қорғау органдарына сенімсіздік себептері мигранттар тарапынан жиі айтылады. Азаматтық қоғамның сапасы жағынан біз әлемдік рейтингте 91 орында тұр екенбіз.

Мына бір жағдайға да назар аудармасқа болмайтын сияқты. Жүргізілген сауалнама бойынша қазақстандық әрбір үшінші адам шетелге кеткісі келетінін, тағы да үштен бірі мүмкіндік болса баратынын, қалған үштен бірі ат басындай алтын берсе де шетелге аяқ баспайтынын кесіп айтқан. Ал шетелде тұратын жерлеріміздің 8,3% елге оралатынын, 50% енді қайтып келмейтінін, 41,7 пайызы Қазақстанда саяси-экономикалық, әлеуметтік-тұрмыстық жағдай жасалса елін қайта табатынын білдірген. Ең өкініштісі, әрбір үшінші эмигрант – қазақ ұлтының өкілі. Олардың 77 пайызы білімді жастар. Бұл көрсеткіштер ешкімді

Екінші, саяси жағдай соншалықты төмен деуге келмесе де, елімізде демократиялық қоғам құра алмай жатқанымызды қайда қоямыз? Адам құқықтарының бұзылуы осыған дәлел емес пе? Үшінші, тілге байланысты айтылғандарды есепке алмасақ та болады. Онсыз да елімізде мемлекеттік тіліміз толық қолданыс таппай өгей баланың күйін кешуде. Бұл жерде өзге ұлттардың өкпелейтіндей мүлдем жөні жоқ. Төртінші кезекте айтылған шетелдердің миграциялық белсенді саясатын мойындауымыз керек. Олар шеттен келгендерді төріне шығармаса да бізге қарағанда жоғары жалақы төлеп, адамдарымыздың күшін пайдалануда. Оған қарсы ештеңе айта алмаймыз. Оған бір ғана жауап бар – сондай лайықты жағдайды өз елімізде алдымен өз адамдарымызға жасауға тиіспіз. Ал, біз болсақ шетелдік компанияларды салықтан босатып, олардың жұмысшыларына жергілікті мамандарға қарағанда он есе жоғары жалақы төлеуіне мүмкіндік беріп қойдық. Бесінші көрсетілген азаматтық қоғамның әлсіздігіне байланысты да ештеңе айта алмаймыз. Қоғам белсенділігі төмен екені рас. Неге? Өйткені азаматтардың үніне билік құлақ аспайды, талаптарына жүте қарайды. Оған кейін күшті азаматтық қоғам қайдан пайда болсын? Соттың әділетсіздігі мен елімізді жайлаған жемқорлықты да жоқ дей алмаймыз. Құдайдың құтты күні лауазымдылар қылмыс үстінде ұсталып қамалуы үйреншікті халыққа айналды. Соның бәрі халықтың тұрмысын төмендетеді. «Арнайы көмек тағайындау үшін жағдайы төмендердің тауық-қазын санағанша, қолдан жасалған миллиардер мен миллионерлердің осыншама байлықты қалай тапқанын неге тексермейді? Ұрлаған ақшаларын ел экономикасына жұмсамай шетелге әкетіп жатыр, соған неге тоқтау салмайды?» – деген көпшіліктің пікірін де теріс дей алмайсыз.

Байқап отырғандарыңыздай, өкінішке орай, сарапшылардың жүргізген сауалнамасындағы келтірілген ой-пікірлердің негізсіз емес екенін көреміз. Ешкім еріккендіктен елінен безінбейді, оған белгілі бір саяси, экономикалық, әлеуметтік-тұрмыстық немесе өзге де себептер түрткі болатыны белгілі. Осы мәселенің төңірегінде мықтап және тұрақты ойланатын кез баяғыда келген-ді, егеменді ел болғанымызға 30 жылдай уақыт өтті. Билік басындағыларға төмен түсіп қарапайым халықтың қамын қарастырған жөн. Сондықтан «Әрбір қазақ – жалғызым!», «Қарапайым халықтың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайын жақсарту үшін қызмет етеміз!» – деген ұрандарды барлық мемлекеттік кенселер төріндегі көсемдердің суреттерінің орнына іліп қойсақ та артық емес. Себебі әрбір адам Қазақстанның баға жетпес қымбат қазынасы. «Арқада аяз қатты болмаса, арқар ауып несі бар» – деген екен аталарымыз. Елімізде өмірі сүреге ағуды, лайықты өмірсіздік етуге жағдай жасалса, тұрғындарымыз ҚР Конституциясында көрсетілгендей өздерінің қарапайым ғана құқығының тапталмасына, заңмен қорғалатынына сенімді болса, өзін мемлекеттің белді азаматы екенін сезінсе қазақ азаматтарының туған жерін тастап, шет ел ауып несі бар?..

айырмашылығы жер мен көктей. Басқа да жұмысшы мамандардың көрсеткіші де осыған ұқсас. Бұл жерде ресми статистика тек қазақ азаматтығын ауыстырғандарды ғана көрсетіп отыр делінген хабарламада, шетелге оқуға, уақытша жұмыс істеуге кеткендер есепке алынбаған. Мәселен, білім алуға қатысты кетушілер саны бізде 76 деп көрсетілсе, ресейліктердің мәліметінше 2016–2017 жылдары 64 мың қазақстандық студенттер тіркелгендігі айтылады. Бұл сан тым көп көрінгендіктен оны бес оқу жылына бөлсек те жылына он мыңнан астам адам елімізден Ресейге оқуға кеткен болып шығады.

Ең бастысы тұрғындарымыз шетелге не себепті кетіп жатыр деген сұрақ саралайды қоғамды. Мамандар мен сарапшылардың пікірінше:

1. Еліміздегі төмен әлеуметтік-экономикалық жағдай;
2. Саяси жағдайдың тұрақтылығына деген сенімсіздік;
3. Тілге байланысты психологиялық жайсыздық (өзге ұлттарға қатысты);
4. Көрші және алыс елдердің миграциялық белсенді саясатының әсері;

қуанта қоймасы белгілі, тіпті көңіл шіркіннің соған сенгісі де келмейді, жалған дерек болса екен деп іштей тілейтінміз де рас.

Енді тұрғындарымыздың шетелге тоқтаусыз кетуін сарапшылар көрсеткен бес себепке қысқаша ғана тоқталайық. Бәлкім бұл мәліметтер шындыққа жанаспайтын арандату шығар, олай болуы да мүмкін ғой. Біріншіден, еліміздегі экономикалық, әлеуметтік жағдайдың қиын екені сарапшылар айтпаса да айдай анық нәрсе. Жүздеген мың адамдардың баспанасыз, тұрақты жұмыссыз жүргені де белгілі. Көпбалалы аналардың айғайынан кейін тағайындалатын арнайы әлеуметтік көмектің өзі комедияға айналып кетті. Комедия емес, трагедия десе де болады. Үйіндегі тауығы мен оның таппаған жұмыртқасына дейін тексеріп санаққа алған шенеуніктер олардың өзін «табыстарын жасырған алаяқ» – деп айыптай бастады. Білімді, білікті жастар өз мүмкіндігін көрсететін жер таппағандықтан, жұмысшы жастар мардымсыз айлықпен отбасын асырай алмағандықтан шетелге амалының жоғынан кетіп жатыр деуге негіз бар.

Азат ПЕРУАШЕВ:

ОФФШОРҒА КЕТКЕН АҚШАНЫ ҚАЙТАРУҒА АТСАЛЫСУЫМЫЗ КЕРЕК

«Ақ жол» демократиялық партиясы Сыртқы істер министрлігіне сыбайлас жемқорлықпен айналысқан шенеуніктердің оффшорға кеткен ақшасын қайтару үшін Біріккен Ұлттар Ұйымының арнайы тобына «Ақ жол» партиясының өкілдерін жіберуді ұсынады. «Ақ жол» партиясының төрағасы, Мәжіліс депутаты Азат Перуашев министр Мұхтар Тлеубердиге осындай сауал жасады.

«Сыбайлас жемқорлық арқылы халықтан ұрланған миллиардтаған қаржы қаражатын елге қайтару - «Ақ жол» демократиялық партиясының басым бағыттарының бірі. Біз бұл мәселеге орай 2012 жылдан бері оннан аса депутаттық суал жолдадық. «Ақ жол» фракциясының өтіншітері қазақстандық капиталды Кипрден (2013 ж.), Швейцариядан (2015 ж.), «Панама тізіміне» (2016 ж.) және «Райское досье» (2017 ж.) байланысты мәселелерді көтерді, — деді депутат.

Сонымен қатар, Перуашев «Ақ жол» партиясының депутаттары оффшоризация мәселесін тек Қазақстанның мемлекеттік органдарымен ғана емес, сонымен бірге Брюссель, Цюрих, Пекин, Рига,

Сингапур және т.б. Еуропалық парламент мүшелерімен және басқа да әріптестерімен кездесулерде талқылағанын атап өтті.

Оның айтуынша, «Ақ жол» фракциясының ұсыныстары әрдайым түсіністік таба бермейді. Мысалы, мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік кәсіпорындар басшыларының шетелдік шоттарына банктік құпияны жою сияқты. Сондай-ақ, Еуропалық Парламенттің Орталық Азия бойынша Комитетіне 2015 және 2018 жылдары екі рет парламентарлық топ отырыстарында ресми түрде заңсыз оффшорлық шоттардан қаражаттың Қазақстанға қайтаруы бойынша бірлескен жұмыс тобын құру туралы ұсынысы жауапсыз қалды.

«Осыған қарамастан, біз (соның

ішінде біздің ықпалымызбен) ұлттық заңнамаға оң өзгерістер енгізіліп жатқанын, қаржылық ашықтықты қамтамасыз ету және заңсыз жолмен алынған ақшаны жылыстатумен күресу үшін FATF қағидаттары енгізіліп жатқанын көреміз. Алайда, қоғам оффшордан қаражатты қайтарудың негізгі нәтижелері туралы әлі күнге дейін ештеңе білмейді», — деді Перуашев.

Сонымен бірге, Global Financial Integrity халықаралық сарапшылары 167 миллиард долларға бағалған оффшорлық компанияларға заңсыз алынған қаражат туралы соңғы мәліметтер республиканың сыртқы қарызымен (158 миллиард доллар) немесе жылдық ІЖӨ-мен (шамамен 170 миллиард доллар) салыстырылады. Басқаша айтқанда, сыбайлас жемқорлықпен айналысатын шенеуніктер елден барлық сыртқы қарыздың немесе бүкіл Қазақстанның жылдық айналымының сомасын қолды еткен.

Әрине, мұндай астрономиялық сомалар дәлелденген фактілерден гөрі сараптамалық бағалауға жата-

ды. Бірақ, Ұлттық банктің бұрынғы төрағаларының бірі 100 миллиард доллардан асатын қаражаттың елден шығарылғанын айтты.

«Сыбайлас жемқорлық — жаһандық құбылыс. Алайда, отандық жемқор шенеуніктердің шеңберін көрмеу мүмкін емес. Сыбайлас жемқорлықты қабылдау рейтингіндегі кейбір жақсарту қоғамды және уәкілетті органдарды адастырмауы керек», — деді фракция төрағасы.

Жақында Біріккен Ұлттар Ұйымы жемқор шенеуніктер алған ақшаны оффшорға қайтару үшін арнайы топ құрғаны туралы жариялады. Сонымен бірге, Біріккен Ұлттар Ұйымы жеке адамдарға, мемлекеттерге және халықтарға заңсыз қарым-қатынас жасау

нәтижесінде даму мүмкіндіктерін жоғалтады, байлар мен кедейлер арасындағы алшақтық кеңейіп жатқанын мойындады. Құқық қорғау органдары ұрланған активтерді тапқан күнде де, олар әрдайым қайтара бермейді.

Осыған байланысты, «Ақ жол» депутаттық фракциясы Қазақстанның Сыртқы істер министрлігін БҰҰ-ның құрылатын арнайы тобының әлеуетін барынша арттыруға, оны құруға белсенді қатысуға, сонымен қатар парламент депутаттарын, оның ішінде «Ақ жол» Демократиялық партиясының өкілдерін тартуды ұсынды. «Ақ жол» партиясы және оның парламенттік фракциясы сайлауалды бағдарламасын жүзеге асыру жұмыстарын жалғастыруда.

АҚЖОЛДЫҚТАР САЛЫҚ КОДЕКСІНІҢ ТАЛАПТАРЫН САҚТАУДЫ ТАЛАП ЕТЕДІ

«Ақ жол» партиясының депутаттары салық органдарының қызметкерлерінен Салық кодексінің 3 жыл бұрынға ескіру мерзіміне қатысты нормаларын сақтауды және оны қайта қарау әрекетінен бас тартуды талап етеді. Тиісті өтінішті бүгін «Ақ жол» партиясының депутаты Дания Еспаева айтты.

Естеріңізге сала кетейік, «Ақ жол» партиясы салық міндеттемелері бойынша талап қою мерзімін 5 жылдан 3 жылға дейін төмендету қажеттілігін бірнеше рет көтерген болатын. 2013, 2015, 2017 және 2018 жылдары тиісті депутаттық сауалдар Үкіметке жыл сайын дерлік жіберіліп отырды.

Үкімет бұл талаптардан әрдайым бас тартып келді. Ал, бес жылдық кезеңі салық органдарының қызметкерлерінің кәсіп иелеріне сонымен айыппұлдар өндіруге қолайлы болды. Бұл өз кезегінде жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды күйреуге әкелді. Осыған қарамастан, 2018 жылғы 1-қаңтардан бастап «Ақ жол» фракциясының ұсыныстарын ескере отырып, Салық кодексінде салық дауларына қатысты талап қою мерзімін 5 жылдан 3 жылға дейін қысқарту туралы түзетулер енгізілді.

«Алайда белгілі болғандай, салық органдары кәсіпкерлерден айыппұлдарды өндіруді жалғастыруда. Сонымен, үкіметтің электронды порталында Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитеті төрағасының салық міндеттемелері бойынша ескіру мерзімдерін қолдану туралы 2019 жылғы 18 шілдедегі жауабы жарияланды. Онда «2020 жылдың 1-қаңтарынан бастап туындаған салық міндеттемелері мен талаптары үшін үш жылдық ескіру мерзімі қолданылады» делінген. Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің

қатысты қолданыстағы талаптардың заңды негіздерінің жоқтығын мойындайды.

Бұл айла-амалдар мен іс-әрекеттер іскер топтардың шатауы мен наразылығын тудырады.

Сонымен қатар, Премьер-Министрдің 2018 жылғы 8 қарашадағы жауабында 3 жылдық норманы енгізу 2018 жылдан емес, 2020 жылдың 1 қаңтардан бастап аяқталған «өтпелі кезең» қажеттілігімен байланысты екендігі нақты айтылған. Осылайша, оны қолдануда барлық шектеулер жойылды.

Осыған байланысты, «Ақ жол» фракциясы Қаржы министрлігінің басшылығынан бұрын Салық кодексінде белгіленген 3 жылдық ескіру мерзімін қайта қарау әрекеттерінен бас тартуды, сондай-ақ осы жылдың 1 қаңтарынан бастап ресми түрде растауды сұрайды. 3 жылдық ескіру мерзімі осы жылдың 1 қаңтарына дейін пайда болған салық міндеттемелеріне қолданылады.

«Ақ жол» депутаттық фракциясы салық органдарының қалауымен түсіндіруге тырысудың орнына Салық кодексінің вербалды мәтінін ұстануды талап етеді, өкінішке орай, шенеуніктер жұмыс істеп тұрған бизнесті тартып алу немесе жою үшін заңдардың қолданатын түсіндірмелерін қолданатын көптеген мысалдар бар», — деп толықтырды Еспаева.

Сонымен қатар, депутаттар Қаржы министрлігіне егер ұсынылған норма енгізілсе, «Ақ жол» партиясы мұндай заң жобасына қарсы дауыс береді деп хабарлады. Әйткені, бұл норма мемлекеттің салықтық саясатының дәйектілігі мен болжамдылығы үшін өте маңызды.

ТЕМІРЖОЛ АЙМАҒЫНАН ЖЕР ТЕЛІМДЕРІНІҢ БӨЛІНУІ ТЕКСЕРІЛУІ ТИІС

Алматы маңындағы ұшақ апатынан кейін «Ақ жол» партиясының депутаттары теміржол аймағында жер телімдерінің бөлінуін тексеруді сұрайды. Фракция депутаты Кеңес Абсатирова бүгін осындай депутаттық сауал жолдады.

«Алматыдағы ұшақтың апатқа ұшырауы және оның себептерін талқылау жергілікті билік органдарының құрылыстың талаптары мен қауіпсіздік стандарттарына деген нәтижелерін көрсетті. Атап айтқанда, бірқатар облыстарда әкімдіктер тарапынан әуежайлар аумағына тікелей іргелес жатқан аумақта жер телімдерін бөлу, тұрғын үйлер мен ғимарттар салу фактілері анықталды. Қолданыстағы заңдар мұндай әрекеттерге тыйым салынған. Бұл апат кезінде көптеген адамдардың құрбан болуына әкеп соқтырған факторлардың бірі болуы мүмкін», — делінген хабарламада.

Сонымен бірге, депутат атап өткендей, бұл қайғылы жағдай заңдардың талаптарының бұзулы ауқымын анықтайды. Сонымен бірге, «Ақ жол» партиясына жүгінген кәсіпкерлердің пікірінше, логистика саласында темір жол бойында осындай заңсыз телімдердің бөлінуі мен оларда құрылыстың жүруі орын алуда.

«Өндірістік объектілердің санитарлық қорғау аймағын құруға қойылатын санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды епидемиологиялық талаптарды қамтамасыз ету үшін арнайы шуылдан қорғау шаралары қабылданған кезде аймақтың енін азайтуға болады, бірақ ол 50 м аспауы тиіс.

Алайда, жеткілікті атқару органдары мұндай аудандарда жеке тұрғын үй, бау-бақша немесе шаруа қожалығы үшін жер учаскелерін беру ережелерін бұзуда. Ал, теміржол көлігінің қажеттіліктері үшін жерді пайдалану ережесінде «мұндай аймақтарда күрделі ғимарттар салуға, орман алқаптарын жеміс ағаштарын, бақшалар отырғызуға, жер төсеу жұмыстарын жүргізуге жол берілмейді» делінген.

Теміржол көлігіндегі адамдардың өміріне тікелей қауіп төндіретін негізгі бағыттардың жанында тұрғын үй салынатын жағдайлар да бар. Пойызға соғылу қаупінен басқа (бұл өкінішке орай, кейде жиі болып тұрады), теміржол желілері мынадай себептерге байланысты жоғары қауіп көзі болып табылады:

- адам денсаулығына қауіпті діріл мен шу, ауаның отынның жануынан ластану;

- химиялық, жанғыш немесе радиоактивті жүктерді тасымалдау кезіндегі зиянды әсерлер;

- төтенше жағдайлар кезіндегі зақымдану, өрт және жарылыс ықтималдығы, мысалы, соңғы жылдары байқалған автокөлік жиналуы. Мәселен, тек 2017-2018 жылдары 12 пойыз апатқа ұшыраған.

Автомагистральдар бойындағы учаскелердің орналасуы да осындай сұрақтар туғызады.

Осыған байланысты, «Ақ жол» партиясы Үкіметтен және Бас прокурордан темір жолдар мен автомобиль жолдарына іргелес жатқан аумақтың дамуына қойылатын талаптардың сақталуын тексеруді, сондай-ақ осы саладағы адам өміріне және денсаулығына қауіп төндіретін заң бұзушылықтар үшін лауазымды тұлғалардың жауапкершілігін қатаңдату сұрайды.

Ежелден қазақ ұлты басымы шоғырланған оңтүстік тұрғындары өздерінің ерен еңбегімен еліміздің жан-жақты дамуына үлкен үлес қосып келеді. Жатты да жақындай бауырына басқан қазақ халқы қайырымдылық көрсетіп, бір-біріне қолдау көрсетуді азаматтық борышы санайды. Осындай жан жадыратар игі істер Түркістан облысында тұрақты түрде атқарылып тұрады. Солардың бірі – облыс көлемінде қолға алынған «Қамқорлық» бағдарламасы. Төмендегі мақалада бағдарлама аясында атқарылған ауқымды істердің бір парасын тілге тиек етуді жөн санадық.

«ҚАМҚОРЛЫҚ» ҚАРҚЫН АЛДЫ

Жетімін жылатпаған, жесірін қаңғыртпаған қазақ үшін қайырымдылық қарқын алды. Ол ата-бабаларымыздан жеткен, қанымызда қалыптасқан асыл қасиет. Бес саусақ бірдей емес, адам баласының да бәрі бірдей байлы-бақуатты бола бермейді. Бірі шалқып өмір сүрсе, енді бірі қиындық құрсауынан шыға алмай қалатынын да көріп жүрміз. Осындай кезде адамдарға қайырымдылық пен қамқорлық ауадай қажет. Қиналғандарға қол ұшын созу – үлкен сауап, адами парыз. Түркістан облысында қолға алынған «Қамқорлық» бағдарламасы дәп осы мақсатта, көмекке аса мұқтаж жандарға демеу көрсету үшін қабылданған болатын.

Бұл бағдарлама облыс әкімдігінде Өмірзақ Шөкеевтің төрағалық етуімен өткен аппарат жиналысында талқыланып, оны іске асыруға нақты бағыттар белгіленген-ді. Ашығын айтсақ, сіздің елімізде жылдар бойы сансыз бағдарламалар қабылданып, соның бәрі бірдей толық іске асып кетпегені белгілі. Ал, бұл «Қамқорлық» бағдарламасының басы артық үгіт-насихатсыз, ешкімнің қамшылауынсыз бірден қарқын алғаны жағында да көпшілік күтпеген шығымды жаңалық болды. Қамқорлық пен қайырымдылық қасиеттер қазақтың қанында расында бар екенін осыдан-ақ байқауға болатын шығар, оны оңтүстік өңірде бүгінгі күні өтіп жатқан іс-шаралардан анық байқаймыз.

«Қамқорлық» аймақтық бағдарламасы мемлекет тарапынан берілетін жәрдемақы мен көмектен бөлек жүзеге асырылатын қоғамдық ауқымды шара. Әлеуметтік жағынан нашар қамтылған отбасыларға жан-жақты қамқорлық көрсету арқылы, тұрмыстық тауқыметтен, кедейлік шеңберінен шығуға мүмкіндік береді. Олармен аудан, ауыл әкімдері, кәсіпкерлер және өзге де жергілікті жерлердегі белсенді азаматтар тікелей жұмыс жүзгізуді қолға алды. Сонымен қатар, тұрмыста таршылық көріп жүрген жандарға жергілікті қазынадан ең төменгі күнкөріс деңгейі мөлшеріндегі қаражат бөлініп, ол отбасының еңбекке қауқары бар мүшелері жұмысқа

тартылады. Мұндай отбасыларды анықтау үшін жер-жерлерде арнайы комиссия құрылып, оның құрамына ауыл құрақалдары мен жергілікті белсенділер енгізілген. Бұл жарияланған қайырымдылық шарасы туралы естіген демеушілер де атсалыса бастады. Солардың бәрін болмаса да бірқатарын атап өтсек орынды болар.

Мысалы, «Қамқорлық» жобасына Төлеби ауданы Алатау ауылдық округі алғашқылардың бірі болып кірісті. Аудан әкімі Бауыржан Омарбеков бастаған жергілікті атқарушы орган өкілдері мен ардагерлер қауымы ауылдағы көмекке мұқтаж деген 9 отбасының үйіне барып, тұрмыстық қажетті заттарды апарып, жағдайларын өз көздерімен көріп шықты. Алдағы уақытта оларға қандай көмек керек болатынын біліп, жоспарға енгізді.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың Жолдауында халықтың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайын жақсартуға қатысты бірқатар тапсырмалар берілгені белгілі. Бұл бағытта көпбалалы отбасыларға әлеуметтік жағынан барынша қолдау білдіру бірінші кезекте тұруы қажет. Облыс басшысының бастамасын қолдаған аудандардағы іскер жомарт азаматтардың қолдауына олар аз қамтылған отбасыларға демеушілік танытып отыр. Соның бірі – «Тау самалы» демалыс аймағының басшылығы 7 балалы отбасыға қамқорлық көрсетіп, жеке қаражаты есебінен жаңа кең үй салып беруді өз мойнына алды. Тозығы жеткен ескі баспанада тұрып жатқан көпбалалы отбасы алдағы жазда

жаңа қоныс тойын тойлайтын болады. « – Жеті баламен ескі тар үйде тұрып жатқан біз үшін бұл күтпеген сый болды. Қуанышты хабарды естіген балаларымның қуанышында шек болған жоқ. Бұл біз үшін үлкен бақыт, қайырымды азаматтарға мың алғыс! Облыс әкімінің тапсырмасымен жаңа жобаның бүкіл аудан, ауылдарда жүріп жатқанын көріп те, естіп те жатырмыз. Баспанаға зәру біз сияқты жандарға жасалған бұл қамқорлықты ешқашан ұмытпаймыз», – дейді көпбалалы ана Гүлмира Әшірова. Бұдан баста аудандық кәсіпкерлер палатасы тарапынан «Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың» 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде көмекке мұқтаж азаматтардың қатарында еңбекке жарамды отбасы мүшелерін оқытып, кедейлік шеңберінен шығуға мүмкіндік жасалып,

жұмыспен қамту жағы да қарастырылып отыр. Сол сияқты Отырар ауданы «Көксарай» ауылында тұрмысы төмен екі отбасыға демеушілер есебінен тұрғын үйлер сатып алып берілді. Сөйтіп Молдалы Алтай мен Қуандық Шалқар секілді қайырымды азаматтар екі бірдей отбасын айрықша қуанышқа бөледі. Осы ауданда «Маяқұм» ауылындағы «Қуатбек-2004» шаруашылық қожалық төрағасы Айтжан Қайқыбаев 10 отбасыға мал сыйлады. «Сұңқар-Тұлпар» ЖШС-нің басшысы бір түйені сойып, 24 отбасыға ет таратып. Созақ ауданында 20 отбасыға демеушілер есебінен 2 тоннадан қатты отын берілді.

Осындай игі істер барысында Түлкібас пен Бәйдібек аудандарында тұрмысы төмен отбасыларға көмек көрсетілуде. Түлкібас ауданының ауылдық округ, кент әкімдері тұрғындармен жеке-жеке жұмыс жүргізу нәтижесінде жағдайы өте төмен 93 отбасының тізімі жасақталды. Аудан әкімі Нұрбол Тұрашбеков пен аудандық мәслихаттың хатшысы С.Сейсенбаев, аудандық ардагерлер және қоғамдық кеңес төрағасы талас-тілектерінің шешілу жолдарын қарастырды. Бүгінгі таңда Түлкібас ауданы әкімдігінің ұйытқы болуымен «Феррум Констракшн» ЖШС-ның, «Грамад» гипермаркетінің және «Мәдина» мақарон фабрикасының демеушілігімен әзірленген азық-түліктер себетін «Мейірім» еріктілер тобы мұқтаж отбасыларға жеткізуде. Сондай-ақ, бағдарлама аясында

еңбекке қауқарлы азаматтарды жұмыспен қамту мәселесі қарастырылып жатыр. Дәл осындай жүйелі жұмыс Бәйдібек ауданында да жүргізілуде. Облыс әкімінің тапсырмасына сәйкес, ауданның барлық ауылдарындағы көмекке мұқтаж жандардың тізімі жасақталған. Мұқтаж отбасы мүшелеріне бүгінде азық-түліктер жеткізіліп, нақты көмек көрсетілуде. Қайырымды іске ауыл әкімдерімен бірге жергілікті кәсіпкерлер мен әр жылғы ауыл мектебінің түлектері және жергілікті тұрғындар атсалысуда.

Түркістан облысында «Қамқорлық» кешенді бағдарламасы басталғаннан бері көп уақыт өтпесе де 700-ден астам отбасы бүгінгі өзінде жан-жақты нақты көмек алған екен. Әділін айтсақ бұл жақсы көрсеткіш, осы игі шаралар өзге де аймақтарда қолдау тапса нұр үстіне нұр болар еді. Мұқтаж жандарға қосымша әлеуметтік қолдау көрсетудегі жаңа жоба аясында келесі кезекте 1534 отбасына, яғни, 6643 адамға көмек көрсетілетін. Ол үшін аудандық, ауылдық жергілікті қаржыдан 1,6 млрд. теңге көлемінде қолдау көрсету көзделген. Қайырымды іске жергілікті атқарушы орган өкілдері, аудандық мәслихат депутаттары мен «Nur Otan» партиясының төрағасы бастаған бастауыш партия ұйымдарының жетекшілері және жеке кәсіпкерлер белсенді қатысуда. Осы уақыт арасында бірқатар аудан, елді-мекен тұрғындарын қажетті азық-түлікпен қамту, керек болған жағдайда медициналық жәрдем беріп, тұрақты жұмысқа орналасып, мамандығы жоқ азаматтарды қайта оқу курстарына жолдама берілген.

«Елдімізді көрсетуіміз керек. Бұл шара жүйелі түрде, тұрақты түрде жүзеге асып отыру қажет. Әр әкім өзі жүру арқылы нағыз көмекке зәру отбасын анықтап, олармен тығыз байланыста болсын. Қазіргі тізіммен тоқтап қалмайық. Осы отбасыларға «аяғынан тұрып кететіндей» жағдай жасап, көмекті нағыз қажет ететін жандардың әрқайсысына жеткізу керек», – деген аймақ әкімі Өмірзақ Шөкеевтің сөзі нысанаға дәп тиіп, көпшіліктің көңілінен шығып, қызу қолдауына ие болғанын байқауға болады. Аталы сөз айтып, жол сілтер адам болса, оны қолдаушылар, қолдаушылар қашан да табылатынына күй болғандаймыз.

Аймақтық «Қамқорлық» бағдарламасы Келес, Жетісай, Мақтаарал, Сарыағаш, Төлеби, Түлкібас, Арыс, Сайрам, Ордабасы аудандары мен Түркістан, Кентау қалаларында жүзеге асуда. Жаңадан бастау алған жоба аясында Қазығұрт ауданында анықталған баспанасыз жиырма отбасын үйлі етуге негізделген нақты жоспар жасалған. Бұл мақсатта жергілікті билік осы іске атсалысуға ниет білдірген жергілікті кәсіпкерлермен және өзге де демеушілермен кесіссөздер жүргізуде.

Бір сөзбен айтқанда Оңтүстікте қайырымдылыққа негізделіп қабылданған «Қамқорлық» кешенді бағдарламасы халықтың қолдауын тауып қарқын ала бастады. Бұл игі шаралар қаншама отбасына қуаныш сыйлап, тығырыққа тірелген тұрғындарымыздың ертеңгі күнге деген сенімін арттырып, үміттерін жалғады. Жақсы іс жалғасын таба берсін демекпіз.

Биыл – Екінші дүниежүзілік соғыстағы Ұлы Жеңістің 75 жылдығы. Сондай-ақ туғанына 110 жыл толатын аты әлемге жайылған даңқты қолбасшы, Совет Одағының Батыры Бауыржан Момышұлы туралы айтылған әрбір әңгіме сол дүбірлі Жеңістің жаңғырығындай естілетіні де даусыз.

Ішке енсем, Баукең «Қазақ әдебиеті» газетін оқып отыр екен. Сәлемімді алысымен газетте жарияланған Жамбыл облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Хасан Бектұрғановтың мақаласын көрсетіп:

– Мұны кейін оқырсың, қазір мені тыңда! – деді бұйыра сөйлеп. – Бұл 1942 жылдың қысында Старая Русь қыстағының түбінде болған оқиға. Капитан кезім, полк командирімін. Генерал майор Лузиков корпусның, генерал майор Чистяков дивизияның командирі.

Лузиков өте мәдениетті, білімді кісі еді. Испанияда әскери соғыс кеңесшісі болып істеген. Сол жақта Совет одағының Батыры атағын алған.

Демьянский деген қаладан Холмға қарай бұрылып бара жатқанбыз. Менің полкім ең алда еді. Жоғары жақ «көменк басқаратын шаңғышылар батальонын бізге жіберіпті. Іле-шала: «Тез алға жылжысын!» деген бұйрық та алдық. Шаңғышылар батальонының командирі майор Яковенкоға: «Васильево қыстағын жаудан тартып аласыңдар!» – деп бұйырып, тансәреді алға жібердім. Басқа бөлімдерді де тұс-тұсқа аттандырып, әлгі шаңғышылар батальонының соңынан қуып бердім. Неге екенін білмеймін, көңілімде оларға деген күдік тұрды. Қуып жетсем, аумағы бес-алты гектардай кішкене тоғайға келіп тоқтапты. Бір жарым, екі шақырымдай жерде Васильево қыстағы тұр.

Қыстақты бірден атой салып алу орнына шаңғышылар тоғайда бізді ешкім көрмейді деп тап бір туған үйіне келгендей жайбарақат күйге енген. Менің жоспарым – тұс-тұстан бір мезгілде шабуыл жасап, жаудың зәресін ұшырып, жеңіске жету еді. Енді ол жоспарымның күлі көкке ұшқалы тұр.

Тоғай шетінде масхалат киген бір қап-қара қазақ отыр екен. Қасына жетіп бардым.

– Командирің қайда?

Ыңыранып жауап берер емес. Орнынан тұру ойында да жоқ. Сұрағымды екінші рет қайталадым. Үнсіз. Ашуымның келгені сондай шаңғымның таяғымен басынан тартып жібердім. Содан кейін ғана тіліне жан бітсе бола ма? Бір минут қымбат кез ғой. Еңтіге тоғай ішіне енсем, батальон командирі майор Яковенко да, солдаттар да жайбарақат тамақтанып отыр. Яковенко орнынан ұшып тұрып:

– Жолдас капитан, – дей беріп еді:

– Қыстақты неге алмадың?! – дедім сөзін бөліп. – Егер осыдан мақсатымыз орындалмаса, әскери трибунал алдында жауап бересің!

Солдаттар тамақтарын апыл-құпыл ішіп, орындарынан тік тұрды. Бір қарасам, Яковенко бәрін бір ізбен шұбыртып әкетіп барады. Мен тоқтатып, жан-жаққа бытырата жайдым. Әр солдаттың арасына бес-алты метрдей бос орын қалдырдым. Немістер бір ротадай ғана екен.

Безіп берді. Қыстақты ұрыссыз алдық. Бұл жерде психология ерекше роль атқарды. Бір ізбен барғанда немістер біздің солдат-

Мамытбек ҚАЛДЫБАЙ,
жазушы

Екеуі де партия мүшесі, ал мен партия мүшесі емеспін. Ертесіне білдім, олар полкімнің комиссары Логвиненконың атына менің үстімнен шағым жазыпты.

– Яковенко мен Амбаловты наградаға ұсынған мына қағазға қол қойыңыз, – деп Логвиненко мені үгіттей бастады.

– Жоқ! – деп мен қол қоюдан үзілді-кесілді бас тарттым.

Ол бұл жайды ызаланып, генерал-майор Чистяковқа хабарлапты.

– Полк командирі қол қоймаса, мен оған қол қой деп айта алмаймын, – депті Чистяков. – Кімді наградаға ұсыну, ұсынбауды Бауыржан Момышұлының өзі біледі.

Оның адамгершілігін көрмеймісің? Осы эпизодтан-ақ Чистяковтың кім екені танылып тұрған жоқ па?

тәртіп бойынша «жолдас капитан» деуі керек еді, олай деген жоқ. Мен таңғалып қарадым.

– Сен кешір, менің сенен жасым үлкен. Сол себепті атыңды атап сөйлеп отырмын. – Қуын қарашы.

– Құлағым сізде.

– Сен маған түсіндірші, Яковенкомен, Амбаловпен неге тіл табыса алмадың?

Мен болған жайды жасырмай баян еттім.

– Жауды жеңгені рас қой?

– Рас.

– Ана солдатты шаңғы таяғымен ұрғаның қалай?

– Сіздің бүйтіп сұрақ қоярыңызды білгенде, мен оны табанда қамауға алар едім.

– Жарайды, өткен өтті ғой. Өтінем, ана екеуін наградаға ұсынған қағазға қолыңды қой.

полк командирімін, шенім – капитан.

Алға кетіп барамыз. Бах деп Яковенко жараланыпты. Оны қарамағындағылар шанаға салып, госпитальға жіберіпті.

– Батальон комиссарын шақыр, – десем, жап-жас, мұрны қолағаштай таулық жігіт жүгіріп келді.

– Жолдас капитан, батальон комиссары Амбалов сіздің шақыруыңызбен келіп тұр.

Пысық бәле екен, бірінші көруім.

– Батальон командирі госпитальға кетіп бара жатып не айтты?

– Жолдас полк командирі, оны келте тонға орап, шанаға отырғызғанымызда, маған кимай қарап:

– Момышұлы прав и справедлив деп айтты, – деді.

СОЛДАТ

шахабдат

тарды оп-онай қырып салар еді. Бес жүз, алты жүз адам жан-жақтан шашырай, қанат жая ұмтылғанда жау «бұлар көп екен» деп қатты састы. Шаңғышыларға сенбестен қуып жеткенім жақсы болған екен. Әйтпесе босқа қырылар еді. Сендер командирге басшылық жасау оңай дейсіңдер. Қайдағы оңай?!

Шаңғышылар батальонының комиссары Амбалов дейтін осетин екен. Яковенкомен қатқыл сөйлескен кезімде ол менен қорқып, тасада жасырынып қалса керек.

Васильево қыстағын алып, жауды сексен шақырым кейін шегіндірдік. Мәлік пен Төлегенді наградаға ұсындым. Шабуылды кеш, менің араласуымнан кейін бастағаны үшін Яковенконы, комиссар Амбаловты наградаға ұсынбадым. Содан маған деген екеуінің де өкпесі қара қазандай.

Енді дивизия комиссары Егоров корпусқа менің үстімнен шағым жазды. «Дивизия командирі партия мүшесі емес капитан Момышұлының тілін алып отыр» деп Чистяковты да оңдырмапты.

Корпус комиссары жетпістеги Черчин деген кісі еді, корпус командирі Лузиковқа айтпастан маған келіпті. Аха-халап күліп, пәлен-түген деп алғаш сыр бермеді. Логвиненко сөзімді тыңдап, сол жағымызда отырған. Бір кезде:

– Логвиненко, сіз өз шаруаңызбен болыңыз. Мен полк командирімен оңаша сөйлесем деймін, – деп тастады.

Черчин сөзге қатысына қатысқан, ескі партия қызметкері, ақылды, айлакер, қалжыңбас кісі екен. Бөлмеде екеуіміз ғана қалдық. Маған сынап, жымып қарап:

– Бауыржан, – деді. Әскери

– Жоқ, жолдас корпус комиссары, мен қол қоймаймын. Бұл жайды дивизия командирі Чистяков біледі. Мен ол кісіні аттап өте алмаймын. Қойса, Лузиков қол қойсын.

Шал төмен қарап, темекі тартты да:

– Мінезің мінез-ақ екен! – деді ойланып. – Жарайды, ашуызаң тарқаған соң мүмкін жөнге келерсің. Мен кеттім. Арамыздағы әңгімені корпус командирі Лузиковқа жеткізем.

– Еркінсіз білсін.

Шалды аттандырып салдым. Ұрыс жүріп қатыра түсіп алды. Штаб бастықтарымыздың шені – подполковник, батальон командирлеріміздің шені – майор, бәрі партия мүшелері. Партия мүшесі емес жалғыз менмін, тағы

– Ехе-хе-хе... Мм... Жараланып, госпитальға кетіп бара жатып айтқан мына сөзіне қарағанда Яковенко мені түсінетін адам боп шықты ғой. Жасы үлкен де еді. Мынау Амбалов та мені түсінгенге ұқсайды. Ехе-хе-хе... Мм... – деп ойланып тұрып қалдым.

– Яковенконың орнына кімді командир етіп қойған дұрыс?

– Меніңше, оған бірінші рота командирі Перпилов лайық.

– Ол қайда?

– Алғы шепте.

– Шақыр.

Амбалов жүгіріп кетіп, сәлден кейін Перпиловты ертеп келді. Жасы қырықталы дұрыс, шені – капитан. Аласа бойлы, сап-сары, көзі жыпылықтап қалған біреу екен. Соғыс, ұрыс адамды айнаға түсіргендей жалаңаштап көрсетеді «Түсі жақсыдан түңілме» деген мақал бекер айтылмаған. Ары-бері қарап, ойға шомдым. Сол жағымда Амбалов, қарсы алдымда Перпилов тұр. Екеуін де бірінші көруім.

Екеуін салыстырдым. Амбалов «батальон командирі Перпилов болсын» дейді. Бүйтіп қарап ойланып, «Перпиловке батальонды сеніп тапсыруға болмайды» деген қорытындыға келдім.

– Перпилов барып, өз ротаныңды басқара беріңіз.

– Құп болады.

– Батальон командирі Амбалов болады, – дедім.

Амбаловтың көзі шарасынан шыға жаздады. Ол командир емес, комиссар ғой.

– Бүйтіп қайталаңыз! – Ол көзі алақандай боп:

– Құп болады, жолдас полк командирі, – деп даусы дірілденкірей бұйрығымды қайталады.

– Сен жасқаншақтама. Батальонды бірлесіп басқарамыз, ұрысқа да бірге енеміз.

Айтқанымдай кейін көбіне Амбаловтың қасында жүрдім. Мазури қыстағын сәтті алғанымызда:

– Сен қорқақтап едің, егер басың жұмыс істесе, батальонды

басқаруға болады, — деп арқасынан қақтым.

Корпус командирі Лузиковка: — Момышұлы дұрыс істемеді, — деген тағы шағым түсіпті. Лузиков мені телефонға шақырды. Бұрын көрген, сөйлескен кісім емес.

— Сәлеметсіз бе, жолдас Момышұлы. Сізбен сөйлесіп тұрған Лузиков. Сіз комиссарды батальон командирі етіп тағайындапсыз. Оны тағайындамас бұрын ойландыңыз ба? Сіздің бұл шешіміңізге комиссарлар тегіс қарсы.

— Жолдас корпус командирі, ол қарсы болушылар Амбаловқа ұқсап соғыса білмегендер. Шың мәнінде олар нағыз ұрысқа қатысып көрмегендер. Ал Амбалов, менің зерттеп анықтауымша, барлық кезде алғы шепте болып, батальон командиріне көмектескен. Ол маған батальон командирлігіне Перпиловтайлық деген ұсыныс айтты. Бірақ мен жағдаймен толық танысып, ойлана келе батальон командирлігіне Перпиловтен гөрі Амбалов лайықты деп шештім.

— Оған сенуге болады ғой?

— Дәл солай, жолдас корпус командирі.

— Маған біраз жай мәлім. Мен Иван Михайловичпен сөйлестім. Ол сені қолдап отыр. Бірақ бізде кейбір сөз таратушылар да бар. Жарайды, Иван Михайлович сенсе, мен де сендім. Армия туралы айта алмаймын, ал менің корпусымда комиссардың батальон командирі болғаны бірінші оқиға.

Корпус командирі, генерал Лузиков маған осылай деді.

Бұл жерде тағы да Иван Михайлович Чистяковтың образы көрінеді. Ол менен аттап өте алмады. Қандай адамгершілік! Бұған қосымша корпус командирі Лузиковтың адамгершілігін айтсақшы!

Амбалов соғыс аяғында жараланды. Қазір тірі, ренді жігіт. Өзі текті жердің баласы дерліктей жақсы командир болды.

Баукең темекі түтінін ұрлей, терезеден сыртқа көз сап, біраз ойланып отырып:

— Е, бұл әңгіме Жамбыл облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Хасан Бектұрғановтан шығып кеткен екен ғой, — деді күліп. — Тыңда. Пойызбен Мәскеуге бара жатырмын. Мейрамханадан тамақтанып, купеке қарай келем. Менімен құрдас, заңғылымының докторы Махмұт Сапарғалиев деген кісі бар еді. Бірнеше рет министр, облыстық, өлкелік партия комитетінің хатшысы, прокурор болған, ақылды, өте мәдениетті кісі еді. Кейіннен орнынан алынып, «Қазақстан» баспасында қатардағы редактор міндетін атқарып жүріп, жүрек талмасынан қайтыс болды.

Сол кісі жолығып қалды. Өлкелік партия комитетінің бірінші хатшысы кезі.

— Бауке, жүріңіз, біраз әңгімеселік, — деп купесіне ертіп барды. Біраздан соң Шымкент облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Ливенцов кіріп келді.

— Ә, Бауыржан, осында ма едің? Ең дұрысы, менің купеке барайық.

Келісе қоймап едім, Махмұт «жүр» деп болмады.

Купесіне барсақ, боржиган бір кара қазақ төрде отыр. Коньяк іштік. Анау боржиган, теңселіп отыр. Ливенцовтың мені ертіп барғанын жақтырған жоқ. Оны мен де сездім, Махмұт та сезді.

Сөйлім. Махмұт кара Қызылорда облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы Хасан Бектұрғанов екен. Бір кезде қырлы стаканға толтырып коньяк құйып, менің алдыма қойды. Рюмке емес, стакан. Түсініп отырсың ба? Ана екеуі таңғала қарасты. Хасан өте дөрекі үнмен маған:

— Полковник, мына стаканды қолыңа алып, тамшы қалдырмай ішесің! Ішпесең, полковник емессің! — деді.

— Мынау итке не жоқ? — деп мен де ішімнен таңғалдым.

— «Ас иесімен тәтті» деген мақалды мен шығарғам жоқ, халық шығарған, — деп екінші бос стаканға коньякті толтырып құйып, алдына қойдым. Ливенцов пен Сапарғалиев аң-таң.

— Ал, «тамшы қалдырмай ішесің, әйтпесе полковник емессің» дедіңіз ғой. Сіз дастарқан иесісіз. Ішпесеңіз, мен сізді обком хатшысы деп санамаймын, — деп стаканды жоғары көтердім.

Анау екеуінің көздері шарасынан шығып барады. Ол бөгелген жоқ, бір-ақ көтеріп, ішіп салды.

— Ой, азамат екенсің, — деп мен де ішіп салдым.

Аналар аң-таң. Қазы-қарта жеп отырмыз. Хасан маған тиісе бастады. «Ой, маскара, мұнысы

несі? Жоқ жерден шатақ шығып кетер ме екен?» — деп Ливенцов та, Сапарғалиев та қылпылдап отыр. Тағы өздері СССР Жоғарғы Советінің сессиясына бара жатыр екен.

— Есінде ме, шаңғы батальонында жүргенімде мені ұрғансың?! — деп Хасан жоғарыдағы эпизодты айтып берді. Аналар аң-таң.

— Иә, есімде.

— Мен бүгінде Қызылорда облыстық партия комитетінің бірінші секретарымын, СССР Жоғарғы Советінің депутатымын, қазір сессияға бара жатырмын, — деп тоқтап қалып, кенет: — Ал сен кімсің? Бар-жоғы полковниксің! — деді. Сөзінің астары қайда жатыр?

— Сол жолы ұрғаным үшін маған алғыс айтуың керек! — дедім дауысымды көтеріп. Ол орнынан ұшып тұрды.

— Әй, Хасан, отыр орнына! Мынау сен қазқшалап. Ол үнсіз бағынып, орнына отырды.

— Соғыс уақытының заңы бойынша мен сені атып тастауым керек еді. Оны істемегеніме қазір қатты өкініп отырмын. Атып тастағанымда сен Қызылорда облыстық партия комитетінің бірінші хатшысы да, депутат та болмас едің. Маған алғыс айт дегенімнің себебін енді түсіндің бе? — Үн жоқ. Орысшалап сөйледім.

— Да, война представила мне это право. Вместо расстрела я его побил, а он вместо «спасибо» делает мне выговор! — деп дауысы көтеріп бара жатыр едім, Ливенцов:

— Хасан, үндемей отыр, — деп тастады. — Ал енді, Бауке, сөйлесіп болдыңыздар ғой. Ендігі кезек Махмұт екеуіміздікі. — Хасан, сен полковник емессің. Ал, Бауыржан Момышұлы болса, обком хатшысы, СССР Жоғарғы Советінің депутаты емес. Әрқайсыларының өздеріне жарастықты орындарын бар. Баукеңді көргеннен кейін мына Махмұт екеуіміз ақылдасып,

осында шақырып келіп едік. Мұндай әңгіме есітеміз деп шақырған жоқ едік. Хасан, сен біздің қонағуымызды сыйлағамсың, Бұл саған жараспайды, жолдас хатшы.

Анау бірдеме деп келе жатыр еді, Махмұт:

— Әй, Хасан, мына кісінің айтқанына қосарланбай тыныш отыр! — деп тастады. Хасан төмен қарап, үнсіз қалды.

— Жолдас хатшы, жолдас депутат, жаңағы сөздің бәрін сен айтқан жоқсың, мына бөле (рюмкені көрсеттім) айтты. «Әкесін жамандап атақ алған бала бала емес» деген сөз есіме түсіп отыр. Оны мен шығарғам жоқ, халық шығарған. Астарын өзің түсін. Командирін жамандап атақ алған солдатты мен де естіген емеспін, сен де естімеген

солдатым бар, қайсыбірін есте сақтаймын?

— Сіз мені Холм түбінде ұрған едіңіз ғой?

Жолдас дауыстай күлді.

Сүзіліп қарадым. Жас кезім ғой, есіме түсті.

— Иә, мен сізді ұрғанмын.

— Сол үшін сізге рақмет. Сол оқиғадан кейін мен түзелдім, — деді ол. Өзі артиллерист, бөлімше командирі екен.

— Өте жақсы.

— Жолдас полковник ұрғаныңызға алғаш ренжіп жүрдім, кейін ойланып, сізге деген ренішімді ұмыттым. — Бұл қызық сөз ғой, ә? Қолымды шекеме апарып:

— Қызметіңіз үшін рақмет, — дедім.

— Мен сізден кешірім сұрағалы келген едім.

— Қызметіңіз үшін рақмет, — дедім қолымды қайта шекеме апарып. Ол кетті.

Комиссарым Иван Михайлович Коньков қасымда тұр еді, маған былай деді:

— Жолдас полковник, жаңағы өте жақсы солдат екен. Сіздің ұрғаныңызды кек тұтпай рақмет айтты. Бұдан былай оны бақылап жүретін боламын. Саяси бөлім бастығы ретінде мен сізден оны Қызыл Жұлдыз орденімен марапаттауыңызды өтінем. Ол — жақсы солдат...

Соғыс кезінде дивизия командирінің жауынгерлерін Қызыл Жұлдыз орденіне дейін марапаттауға хұқығы бар еді. Таңырқап қарап қалдым. Комиссарымыз тілінен алып, оны Қызыл Жұлдыз орденімен марапаттадым.

Соғыс аяқталды. Совет Армиясы Бас штабы жанындағы жоғары әскери академияны бітіргеннен кейін Сібірге қызметке бардым. Округіміздің штабы Иркутскіде еді. Кеңеске қатысып, пойызбен қайтып келе жатырмын. Красноярскіде жай интеллигент киімін киген біреу рұқсат сұрап, купеке кіріп келді.

— Сәлеметсіз бе, жолдас полковник.

Амандастым. Бұл кім деп отырмын.

— Мені танымадыңыз ба?

— Танымадым. Кешірерсіз, сіз кісі?

— Сіз қалайша ұмыттыңыз, мені Холм түбінде ұрған едіңіз ғой?

— Қалайша?

Ол бәрін айтып берді. Өзі Иркутскіде үлкен бастық екен.

— Сізбен кездесермін деп сыртыңыздан көріп қалып, шыдай алмастан келдім.

Бір шөлмек шарабы бар.

— Рұқсат етіңіз, жолдас полковник, — деп шөлмектің аузын ашты.

— Ұрғаныңыз осы уақытқа дейін есімде. Әйеліме айтсам, «полковник дұрыс ұрған» деп ішегі қатып күледі.

Москваға бара жатыр екен.

— Көңіл бөлгеніне рақмет, — дедім. Кенет қалтасынан бір кітап алды. Қарасам, менің «Наша семья» кітабым.

— Қолтаңба жазып берсеңіз? Екі қыз, бір ұлым бар. Соларға көрсетіп, «мені ұрған командиріңмен кітабы» деймін.

Фамилиясын ұмыттым. Аты Николай Андреевич. «Николай Андрейұлына, бұрынғы командирінен, терең құрметпен Б.Момышұлы» деп қол қойдым.

Қатты қуанды.

— Бұл, жолдас полковник, менің отбасым үшін үлкен сыйлық. Енді балаларым сенетін болды, бұл — құжат, — деп күліп қоштасты.

Арада үш айдай өткен. Бір күні бір сержант алдыма кеп әскери тәртіппен қалт тұра қалып, сәлем берді.

— Сіз мені таныдыңыз ба?

— Кешірерсіз, менің он екі мың

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің халыққа Жолдауында әл-Фарабиге – 1150 жыл, Абай Құнанбайұлының 175 жылдық мерейтойларын ысырапшылдыққа жол бермей, осынау ғұлама тұлғаларымыздың еңбектерін халық арасында кеңінен насихаттауды тапсырды [1].

Бүгінде Ұлы ғалымның трактаттарының қолжазбалары Каир, Дамаск, Бейрут, Ыстамбұл, Париж, Мадрид, Лондон, Тегеран, Нью-Йорк қалаларының кітапханаларында сақталған. Оқырман назарына зерттеушілердің осы бағыттағы келелі ойлары ұсынылып отыр.

Әл-Фараби – ортағасырлық ғылымның қай саласы болсын үздік білім иесі энциклопедист, ғұлама ойшыл, түркі ислам әлем философиясының жұлдызы, адамзаттың ұстазы. Ұлы бабамыз өз заманында ақыл ой мен білімнің мәнін терең саларттеп, ғылымның барлық салаларынан аса зор мұра қалдырды.

Ғұламаның ғылыми еңбектерін қайта қарау барысында ғалымды Шығыс елдерінде тұңғыш сындарлы педагогикадан жүйе жасаған

Ойшыл ғалым *Фараби «Ғылымдар энциклопедиясында»* Аристотельден өзіне дейінгі 1300 жылғы ғылымға талдау жасап, кейінгі ұрпаққа *құндылығы аса зор энциклопедиялық еңбек қалдырды.* Бұл еңбек Фарабиден кейін де 500 жыл бойы Шығыс, Батыс оқымыстыларының қолынан *түспес кітабының бірі болып, жоғары мектептерге ғылым негіздері жөніндегі басты оқулық ретінде оқытылды.*

Әл-Фараби Алланың күдіреті

ренессансының өкілі.

Қорыта айтқанда, Аристотель Әл-Фарабидің арқасында Аристотель болды. Ортағасырлық Еуропа классикалық желгі герек философиясымен Әл-Фарабидің еңбектері арқылы танысты. Кейіннен оның ізбасарлары арқылы дамытылды. Міне, сол үшін Отырардан шыққан ұлы перзент – Әбу Насыр Әл-Фараби бізге қымбат.

Шам шаһарында қайтыс болғанда оны сол елдің әміршісі Сайф ал-Даула өз қолымен жерлеген. Ұлы ғалымның мүрдесі Сириядағы Баб әс-Сағир зиратында жатыр. Елбасы Сирияның Дамаск қаласына 2007 жылы барғанда қыпшақ Әл-Фараби деген жазуы бар қабірде құраноқытып тұр етті. Ол Фарабидің мавзолей құрылысын жүргізуге, Бейбарыстың мавзолейін қалпына келтіруге келіскен. Келісім жасалып, 2011 жылы соғыс басталғанға дейін 95 пайызы біткен. Енді ұлы ғалымның асыл мұраларын 1150 жылдығы қарсаңында қазіргі сол аймақтағы жергілікті тұрғындар мен мемлекет басшыларының парасаттылығы мен уақыт еншісіне тапсырғаннан басқа лаж болмай тұр.

Әл-Фараби

МҰРАЛАРЫНЫҢ ЖАҢА ДАМУ ЗАМАНЫМЕН САБАҚТАСТЫҒЫ

ағартушы оқымысты ретінде танимыз. Оның пікірінше, жас ұрпақтың сана-сезімін қалыптастыру үшін үш нәрсенің ерекшелігін жүйелеп алу керек:

- *баланың ішкі ынта-ықласы, құмарлығы;*

- *ұстаздың шеберлігі, ар тазалығы;*

- *сабақ процесінің алатын орны* [2]. Ғалым дене тәрбиесі мен адамгершілік тәрбиесінің ұқсастығына ерекше мән берген.

Көшпелі халық – табиғат перзенті. Бұл жөнінде Шоқан Уәлиханов: *«Далалық орданың тұрғыны – қазақ өзінің моральдық қасиеті, ақыл-ой қабілеті жағынан әлдеқайда жоғары тұлға, осыған дала кошенділерінің ақынжанды боп келетіні, ой-қиялының жүйріктігі өзіндік ақындық қабілет, дарыны жөнінен қазақтар бірінші орында болса керек»,* – деп көшпелілердің ерекшеліктеріне мән берген [3]. Әлемге әйгілі Әл-Фарабидің өзі де бабаларында осындай ортадан шыққанын мақтанышпен айтуға болады.

Араб-ислам мәдениеті әлем елдеріне тарала бастағанда Орта Азияның ауқатты адамдары балаларын мұсылман ғылымын меңгерту үшін алыс елдерге жібере бастағаны тарихтан білеміз. Ата жұрттан тиісінше білім алған әл-Фараби кейіннен *жаратылыстану, философия, астрономия, математика, медицина, логика, этика, метафизика, жағрафия, әдебиеттану, тіл білімі, музыка* сияқты ғылым салаларынан **164 (200)** атақты трактаттарын жазды. Өкінішке орай, бүгінгі ұрпақтың қолына тигені **40-қа** жуық, өзге еңбектерінің көпшілігі бізге жетпей жоғалған.

Араб тарихшысы ибн Халликан «әл-Фараби **70-ке жуық тіл білген»** деп жазып қалдырған. Мың жылдан асса да ол жазған рухани мұра ғылыми құндылығын әлі жоймай келеді. Бұл Фарабидің ұлылығы мен данышпандығының айғағы.

мен ұлылығын басты орынға қойды. Жаратқаннан күнәкәтеліктерден тазартып, таза ақылды нәсіп етуін сұрап күндіз-түні дұға қылған.

«Дін кітабы» еңбегінде: мынандай үзінділер бар: «Уа, Алла! Пенденнен надандық пердесін сыпырып, пәнилік кінәраттардан пәк ете гөр. Өзің разы болатын іс қылуды нәсіп ет!

Уа, Алла! Мәртебемді биік ет! Әр ісімнің соңын қайырлы қыл! Мақсат-мұраттарымды асыл қылып, іске асыр!

Уа, шығыстар мен батыстардың Иесі!

Уа, Раббым! Бойыма тектілік пен безаттықты бер, пайғамбарлардың кереметтерін көрсет, байлардың бақытын бер, данышпандардың даналығын дарытқайсың, тақуалардың тақуалығын танытқайсың! Маған ақиқатты ақ қылып көрсет! Жалғатты жалған етіп көрсет.

Уа, Алла! Даналықтың ең биік деңгейіне жеткізіп, пәкізат періштелерінің әлеміне жақындат! Осы жолдарға талдау жасай отырып ұлы ойшылдың бар өмірі Алладан өзі тілеген тілегі қабыл болды ғой деп қорытындыға келуге болады. Себебі: *Әл-Фарабиге әлемге танымал ұлы тұлға, ойшыл, ғалым, түркі, ислам әлемі философиясының жұлдызы, халықтың өзі Аристотельден кейінгі адамзаттың екінші ұстазы* деген атау берді. Бұл тұста ұлы бабамыздың өзінде Аристотельді аса жоғары бағалап, ұстаз санаған.

Бүгінгі таңда **«Қоғамды қандай адам басқаруы тиіс?»** деген сұрақ кімді болса да ойландыруы мүмкін. Қоғамды ақылды, білімді, сабырлы, ізгілікті билікпен ұштастыра алатын қабілетті адам басқаруы керек. Адамдардың арасында қайырымдылық пен түсінушілік, бір-біріне көмек беру, достық пен бейбітшілік, тәрбиementалім, т.

б. бастықұндылықтар болу керек дейді. Мемлекет адамдары басқа күш арқылы емес, тек теориялық ақыл-парасат арқылы күшті мемлекет бола алады дейді. Ұлы ойшыл өз заманында қоғамда тумысынан табиғат берген **он екі қасиеті** бар адам басқаруы тиіс дейді [4].

2014 жылы Елбасы Н.Ә. Назарбаев «Мәңгілік Ел» ұлттық идеямызды жариялаған болатын [5]. «Мәңгілік Ел» идеясының үш тұғыры ретінде – **Түрік қағанаты мемлекетінің Күлтегін бітіктасында жария етілген саяси актісі – манифесі, әл-Фарабидің саяси-теориялық философиясы және Жүсіп Баласағұнның құқықтық мемлекеттік қағидалары қарастырылды.**

«Мәңгілік Ел» – әл-Фарабидің саяси-теориялық философиясының негізі. Ортағасырлық ойшыл ежелгі грек философиясы мен шығыстың мұсылман ілімдерін байланыстыра отырып, түркі дүниесінің «Мәңгілік Ел» философиясының теориялық негіздемесін жасап кетті. Әл-Фараби «Мәңгілік Ел» теориясының негізгі ережелерін «Қайырымды қала тұрғындарының көзқарастары туралы», «Мемлекет билеушінің нақыл сөздері», «Азаматтық саясат» шығармаларында баяндаған [6].

Ұлы ғұламаның: *«Адам ақыл-ойының арқасында ғана адам болды, Еркіндік толық орнаған қоғамда Әлеуметтік әділеттілік орнайды»,* – деген ғылыми тұжырымдары бүгінгі Тәуелсіз Қазақстан жағдайында да өз құндылығын жойған жоқ.

Әл-Фарабидің музыка саласындағы «Музыканың ұлы кітабы» жарық көрген соң оны дүние жүзінің барша ғалымдары Аристотельден кейінгі «Екінші ұстаз» деп таныған. Ғұлама бұл еңбекте математикалық тәсілдер пайдалану арқылы музыкалық дыбыстарды тұңғыш

рет қағаз бетіне түсіріп, нотаны алғаш дүниеге әкелген. Қазір музыкада 7 нота болса, Әл-Фарабидің еңбегінде нота саны – 12. Сол бес нотаны әлі күнге дейін ешкім тапқан жоқ [7]. Арабтар Фарабидің музыкалық шығармаларын осы уақытқа дейін пайдалануда. Әл-Фарабидің **«Музыканың ұлы кітабы»** – музыка өнерінен толық білім беретін еңбек.

Фараби әмбебап ғалым ретінде өз заманында жақсы дәрігер болғаны белгілі. Ұлы ойшыл дәрігер мыналарды білуге тиіс дейді: (6- қасиет)

Біріншіден, адам ағзаларының ерекшеліктерін білу;

Екіншіден, ауруды дұрыс сақтау және қалпына келтіру үшін қолданылатын шараларды білу;

Үшіншіден, аурудың түрлерін себептерін білу, оны жоятын жолдарды білу;

Төртіншіден, дәрігер сау және сырқат мүшелердің айырмашылықтарын білу;

Бесіншіден, тамақтану тәртібі, дәрі-дәрмекті қолдану жолын білу қажет;

Алтыншыдан, ауру адамның денсаулығын нығайту жолдарын меңгеру.

«Мәдени мұра» бағдарламасы бойынша ұлы ойшылдың 10 томдық шығармалар жинағын Лотос-Астана баспасы дайындап шығарды, оған қоса 20 томдық «Қазақ халқының философиялық мұрасының» II, III, IV, XV томдары Әл-Фарабиге арналған [7].

1993 жылы 15 қарашада ұлттық валютамыздың 1, 200, 1000, 2000, 5000 теңгелерінде Әл-Фараби бейнеленді.

Ұлы ғалым Бағдат, Хоросан, Каир қалаларында болып, өмірінің соңғы жылдарын бұрынғы Шам шаһарында, кейінгі Дамашық (Дамаск) қаласында өткізіп, 80 жасында дүниеден өткен ғалым түркілер арасынан шыққан Шығыс

РЕЗИЮМЕ

В статье автор рассматривает ценность произведений аль-Фараби в соответствии с требованиями современного мира. Автор утверждает, что в эпоху глобализации труды аль-Фараби не утратили свою научную ценность.

SUMMARY

In the article, the author evaluates the value of al-Farabi's work in accordance with the requirements of the modern world. The author confirms that al-Farabi did not brush up in the epoch of globalization.

ДЕРЕКТЕР МЕН ӘДЕБИЕТТЕР

1. *Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі. Қасым- Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына Жол-дауы. // Егемен Қазақстан, 03.09.2019ж.*
2. *Әл-Фараби заманауи Қазақстан философиясы. Алматы, «Қазақ университеті». 2012ж. 29-б.*
3. *Ш.Ш. Уәлиханов. Бес томдық таңдамалы шығармалар жинағы. Алматы, 1961ж. Т.1. 390б.*
4. *Әл-Фараби. «Қайырымды қала тұрғындары». Т.20., Астана. Аударма 2005ж. Т. 2. 496 б.*
5. *Елбасының «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы // Егемен Қазақстан 18 қаңтар 2014 ж.*
6. *Қабылдинов З. Тегі асыл ел тарихын түгендейді // Астана ақшамы -Астана, 10.02.2014ж.*
7. *Аль Фараби естественно-научные трактаты. Алматы, 1973 г. 2016 г.*

Ердаулет БЕРЛІБАЕВ,
тарих ғылымының кандидаты, доцент

Сафура ҚАЛДЫБАЕВА,
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің аға оқытушысы, тарих магистрі

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев былтыр қыркүйектің 2-і күнгі Қазақстан халқына Жолдауында биылғы Абай Құнанбайұлы жылына қатысты ұлы тұлға мерейтойын жоғары деңгейде өткізіп, заңғар ойшылдың еңбектерін лайықты дәріптеу туралы нақты міндет қойды. Төменде осы тақырыпта белгілі ғалымның тосын тұжырымы ұсынылады.

Орыстың ұлы ақынын алғаш қазақша сөйлеткен қазақтың ұлы ақыны Абай болатын. Ол А.С.Пушкиннің «Евгений Онегин» романын өзгеше аударды. Қалай аударған деп, үніле қарасак, біраз қызғылықты жағдайларды байқаймыз. Ең алдымен, аудармада романның композициялық құрылымы мүлдем өзгеріп кеткен. «Евгений Онегин» А.С.Пушкинде өлеңмен жазылған роман болса, Абайда екі жастың жазысқан сүйіспеншілік хаттарына негізделген. Бұл турасында М.Әуезов «Абайдың хаттарымен баян» етілген роман (эпистолярный роман) қалыптасқан тәрізді» - деп жазады.

Шартты түрде аударманың дәл және еркін түрлері бар десек, «Евгений Онегин» еркін аударылған. Абайды романның оқиға желісі қызықтармайды. Белинский аса жоғары бағалап, «орыс қауымының айнасы» санаған шығарманың Абай сол кезде орыс жастарының сезім-сырлары мен адамшылық болмысына назар аударған. Аударғанда, алдына орыстың алдыңғы қатарлы жастарын оқырманға үлгі ету мақсаты қойылғандықтан да автор осыған жету үшін лириканы, оның лирикалық хат түрін сәтті тандай білген. Қазақшасында романдағыдай оқиғаның желісі суреттеліп жатпайды. Онегин мен Татьянаның бір-біріне жазысқан хаттарын лирикалық толғау түрінде беру арқылы екі жастың ғашықтық сезімдерін жарқырата көрсету үстінде толыққанды образдар жасалынды. Ең бастысы Пушкиннің «Евгений Онегин» романының негізгі идеясы, рухы Абай аудармасында толық көрініс тапқан. «Пушкинді» дәл аудармашылар бола берер, бірақ жаңағы айтылғандай, оның романының ішіндегі үлкен ой, сирек сезімдерді Абайша жеткізіп, көріктеп беру көп табыла бермес» деп жазады М.Әуезов.

Көп зерттеушілер Абай Пушкиннің романынан толық емес, тек үзінділерін ғана аударды деп жүр. Шындығында да көлемді роман Абайдың аудармасында бір-бірімен байланысы нашар сегіз бөліктен тұрады. Романның оқиғасы, көлемі, құрылысы сақталынбаған. Аударманың түпнұсқаға жақын келіп («Онегиннің сипаты», «Амал жоқ қайттым», «Ленскийдің сөзі») жататын, сонымен бірге алыстап кететін («Татьянаның сөзі», «Тәңірі қосқан жар едің, сен», «Онегиннің Татьянаға жазған хаты», «Құп білемін сізге жақпас») жерлері де бар.

Қалай десек те Абайдың аудармасында көркем шығармаға тән өзіндік композициялық тұтастық та бар: алғашқы «Онегиннің сипаты» романның прологі іспеттесте, ал Онегиннің, Татьянаның хаттары, Ленскийдің сөзі жеке тараулардың, соңғы «Онегиннің өлердегі сөзі» эпилоттың қызметін атқарып тұрғандай. Жанры жағынан келетін болсақ, бір-біріне ғашық екі жастың махаббат сезімдеріне толы хаттар түрінде жазылған лирикалық роман болып шыққан. Сөйтіп Абай қазақтың алғашқы эпистолярлық лирикалық романын негізін салды.

Абай романды неге осылайша аударды дегенде, алдымен қазақ оқырмандарына түсінікті болау жағын ойлағандықтан, екіншіден шығыс әдебиетінде бұрыннан бар нәзирашылдық дәстүрді

қолданғандық деп білген жөн. Қалай десек те аудармадағы мұндай алшақтықтарға Абай саналы түрде барғандай. Керек десеніз, ұлы Абай ұлы Пушкинмен «мен бұл тақырыпты былайша жырлар едім» деп, өнер жарыстырып та тұрған сияқты. Академик З.Ахметовтің

қиындық ол романның көркемдік әлемін қазақшалаудың сол кездегі қазақ ұғымына ауыр болуынан еді. Классикалық Онегиндік шумақ қазақ өлеңдерінде қолданылмаған болатын. «Евгений Онегинді» қазақ тіліне аударудың тілдік, көркемдік мәселелері жеткілікті еді.

Осындай қиындықтарына қарамастан, І.Жансүгіров Пушкиннің таңғажайып шығармасын қазақ тілінде сөйлетуге бел буған еді. Төгілген тердің, қыруар еңбектің нәтижесінде «Евгений Онегиннің» қазақша аудармасы біршама сәтті

шығатындай еті Түпнұсқа мен аударманы жолына жолын салып тұрып салыстырсаңыз да дәлме-дәл, тіпті сөзіне сөзін түнгендесеңіз де толықтай дерлік табасыз. Сөйте тұра көркемдігі де тәп-тәуір сақталған деуге болады. Алайда, аудармашының тым дәлдікті қамдап кеткені көп тұстарда әріпшілдікке апарып соқтырғаны да кездеседі.

Пушкинде:

Прошла любовь, явилась муза,
И прояснилась темный ум.

Свободен, вновь ищу союз
Волшебных звуков, чувств и ум.

АБАЙДЫҢ «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН» РОМАНЫН ҚАЗАҚШАҒА АУДАРУЫ

«ақынның өнер жарысына түсетін, сыналартын тұсы — осы басқа ақындардың шығармасына үніліп, соны өзінен қалай айтып жеткізгені» («Абай» энциклопедиясы. А., 1995, 456-ет) дегені бар. Осы тұрғыдан келсек, «Евгений Онегинді» аударғанда, қазақтың ұлы ақыны Абай орыстың құдірет ақыны А.С.Пушкинмен ақындық жарысқа түсіп, иық теңестіреді; өзінің де поэзия әлеміндегі дара алыптардың бірі екендігін дәлелдейді.

Қазақ әдебиетінде А.С.Пушкин шығармаларының аударылуын арнайы зерттеген С.Абдрахманов «Евгений Онегин» романының тәржімасын зерттей келе «Пушкин романының кейіпкерлері арқылы Абай да өзінің лирикалық көңіл-күйін ашқан. Аударманы лирикаға айналдырған. Абай өзінің «Евгений Онегиннің» негізінен алғанда, аударма тәсілімен туындатқан. Шығармашылық еркіндікпен қарап, қазақ қауымына бейімдеп келтірген. Бойында нәзіралық сипаттары бар аударма дейміз» — деп, пікір түйеді.

Ақын, драмашы, прозашы І.Жансүгіров 1937 жылы Илияс «Евгений Онегин» романын қазақ тіліне аударды. «Евгений Онегин» романының үзінділерін А.Құнанбаевтың тәржімалағаны белгілі. Бірақ ол шығарманы толық емес, үзінділерін еркін қазақшалаған. Абайдан кейін ол шығарма қазақшаға толық күйінде аударылмай келді. Ондағы басты

шықтық деуге болады. Романның мелодикалық, ритмикалық ұйқастары сол калпында сақталды. Осы аударма алғашқы толық және дәл аударылған саналады.

Абай аталмыш романның бірінші тарауын аудармаған. Пушкин романның басындағы «Арнау сөзін» Илияс былай аударды:

Достан, осы-ақ келген қолдан:

Шала, сықак, шала мұннан.

Елі өзінен, ұлы арманнан

Жас жемісім, жұбанудан

Таң күзеттен толғанудан

Өспеуімнен, өшкен жылдан,

Салқын ақыл байқауынан

Күйгенг көңіл, түйген сырдан —

Ала-құла жазылған сөз

Құмарлана қолыңды сөз.

Пушкиндегі келте қайыру Илияс аударуында да қысқа қайырылады. Сонымен қатар, Илияс аудармасы бір жағынан, асыл нұсқаға барабар түсіп, екіншіден, қазақшылық жағынан да көрікті де келісті болып, әдемі қиысып отырады.

Сонымен, «Евгений Онегин» Пушкиннің өзіндегі 14 жолды шумақпен өз ұйқасы, өз өлшемі және әр жолдың мағына тұспалын өз қалпында беріп, тіл бейнесі де қазақшасына тұсау салмай, өзінше үлгімен жасалған.

Илияс Жансүгіровтің аудармасы сол жылдарда үлкен жетістік ретінде бағаланды. Әсіресе, ақынның түпнұсқаға аса мұқият қарағаны сүйсінетеді. Кей тұста тіпті сөзін көзінен тізіп тұрып санаса да дәл

Жансүгіровте:

Өтті сүю, жетті муза

Айқындал, жетті күңгірт ақыл.

Боспын, шығам союзына,

Ой, сезімнің, үннің сиқыр.

Бұл аударманың жетістігі — аудармада түпнұсқаға құрметпен қараудың, автордың өзіндік өрнегін қалайда сақтаудың қажеттігін дәйім есте ұстағандықтан да толыққанды аударманы дүниеге әкелгені. Кемістігі — «Әр жолдың мағына тұспалын өз қалпында беретін» үлгіні ұстанамын деп жүріп, көп жерде поэзиялық сұлулықтан ажырап қалатындығы.

Пушкин романының Қ.Шаңғытбаев аударған нұсқасы 1949 жылы жарық көрді. Бұл аударма да Пушкиннің туғанына 150 жыл толуы қарсаңында қолға алынған болатын. Ол кезде мына дүниеде І.Жансүгіровтей адам болмағандай саналатын, оның Пушкин романын аударғаны да ауызға алынбайтын шақ еді. Екінші жағынан — әлем әдебиетіндегі ұлы туындыларды қайта-қайта аудару дәстүрі өскен елдердің бәрінде де бұрыннан бар.

Қ.Шаңғытбаевтың 1949 жылғы аудармасы — өзінің мүмкіндігінен көп төмен, тәжірибесіздіктен елеулі кемшіліктер жіберілген нұсқа. Академик С.Қирабаевтың сол тұста жазған «А.Пушкин шығармасының аудармасы туралы» атты мақаласында» 1937 жылғы 3 томдықтың, 1949 жылғы 1 томдықтың елеулі кемшіліктері

накпа-нақ көрсетіле келіп: «Қ.Шаңғытбаев жолдас «Евгений Онегин» сияқты ұлы шығарманың идеялық мазмұнын түсінбеген» деген баға беретіні де осындай себептерден болатын.

Абай да «Евгений Онегиннің» шумағын да, үзінін де сақтамай аударған. Бірақ оның жөні басқалау. С.Мұқанов мұны былай түсіндірген: «Онегиндік шумақты» Абайдың сақтамауы ол шумақты қазақшалауға әл келмегендіктен емес, қазаққа ұғымсыз болар деген ойдан туған болу керек». Шынында да дәл сол кезде өлеңмен жазылған орыс романының қазақ таңдаушысының құлағына сіңімді бола қоюы қиын еді. Жалпы, Абайдың Пушкиннен аудармаларының бағын айрықша жандырып жіберген тағы бір жай — сөзіне сай ғажап әнін қоса шығарғаны екенін де есте ұстаған жөн.

Пушкиннің зергерлігі айрықша танылған бұл шығармасын аударудың басты қиындығы ұлы ақынның ғана қолынан келетіндік еді. Олай болу тек Абайдай данышпанның ғана қолынан келді. Сондықтан да Абай аудармалары 100 жылдан астам уақыт өтсе де ақын атаулыға алдырмайтын асу болып келе жатыр. Ал Абай атасы салып кеткен жолды жалғастыру бақыты біздің әдебиетте ақиық ақын І.Жансүгіровке, 20-шы ғасырдағы поэзиямыздың асқан зергері Қ.Шаңғытбаевқа бұйырғаны — ортақ олжамыз.

Сонымен Қ.Шаңғытбаев басаяғы отыз жылдай тынымсыз еңбек етіп, «Евгений Онегин» романын қазақ тіліне сәтті аударып шықты. Өзіне дейін осы романды аударған Абайдың, Илиястың тәжірибелерін ой елегінен өткізіп, жақсы жақтарынан үйреніп, кемшін соғып жатқан тұстарын ескеріп отырғандығы анық. Бұған дейін де біршама аудармалар жасап, «Евгений Онегинді» әбден ысылған кезде қолға алғаны өз жемісін берді. Бұл турасында Осы романның қазақша аударылуын арнайы зерттеген С.Абдрахманов былай деп жазады: «1949 жылғы алғашқы аудармасындағы кемшін-кетіктерді уақыт келе сана сарабына салып, тәжірибе жинаған, әбден шеберленген, кемелденген кезінде түгелдей қайта аударып шыққан Қуандық Шаңғытбаевтың еңбегі де рухани ерлік деп бағалауға әбден лайық. Шаңғытбаев аудармасы дәлдігі, көркемдігі, түпнұсқаның рухын, ауанын сақтауы жағынан поэзия аудармасына қойылатын ең биік талаптарға дерлік жауап бере алады. Әсіресе, Онегиндік шумақ үзіні соншалықты қатаң сақтала тұра, шығарманың поэтикалық көркемдігіне нұқсан келмегені сүйсінетеді» (С.Абдрахманов. Біздің Пушкин. Астана, 1999, 183-бет).

Жалпы, А.С.Пушкин шығармаларын аудармаған, оған қалам тартпаған жазушы, ақын кемде-кем. Олардың қатары сонау Абай, Ыбырай заманынан бері қарай өсуде. Солардың ішінде ұлы Пушкиннің бас шығармасы «Евгений Онегинді» Абай бастап аударып, шоктығы биік өзінше бір көркем дүние жазды. Бұл шығарманы Абай еркін аударып, орыс ақынымен өнер жарыстырғандай болса, одан кейінгі аударған І.Жансүгіров пен Қ.Шаңғытбаев төлтумаға неғұрлым жақындай түскенін көреміз.

Дандай ЫСҚАҚҰЛЫ,
С. Демирел атындағы университет
ректорының кеңесшісі,
филология ғылымдарының
докторы, профессор

Бала – біздің болашағымыз. Бала тәрбиесі өте күрделі де нәзік құбылыс. Тәлімді тәрбие алмаған бала он жерден білімді болса да, оның болашағы бұлыңғыр болмақ. Міне осы тұрғыдан алғанда республикалық балалар басылымы «Ұланның» алар орны ерекше. Сондай-ақ, еліміздің бұқаралық ақпарат құралдары саласының дамуына айрықша үлес қосып келе жатқан «Ұлан» балаларды балалықтан даналыққа жетелеп келе жатқан бірден бір басылым.

Биыл 90 жылдық торқалы тойын атап өткелі отырған газет осы уақыт аралығында қаншама ұрпақтың санасын жетілдіріп, тәлімді тәрбие берді десеңізші. Біз әріптестерімізді және кішкентай оқырмандарымызды осынау мерейтойларымен құттықтап, «Ұланның» өмірі ұзақ болсын, ұрпақ үні, ұлт үні болып қала берсін!» деген тілегімізді білдіре отырып газеттің бас редакторы Жадыра Нармаханованың «Қазақ үні» үшін арнайы жазған мақаласын оқырмандарымыздың назарына ұсынамыз.

«ҰЛАН» — ҰРПАҚ ҮНІ, ҰЛТ ҮНІ

— Сәлеметсіз бе! «Ұлан» газетінен едік, бұрынғы «Қазақстан пионері»...

— Тамаша! Мен осы газетпен өсіп едім...

Редакция қызметкерлерінің ең жиі еститін сөзі осы. «Осы газетпен өсіп едік» дейтіндер көп. «Ұлан» — әрқашан қазақ баласының төл басылымы болған газет. Кейде газет туралы естігендер болса, түсіндіреміз. Тарихынан сыр шертеміз. Айтпақшы, биыл «Ұланның» жарыққа шыққанына 90 жыл толып жатыр.

Газет 1930 жылы 14 наурызда «Жас Алаш» газетінің 5-6 беттерінде газет ішіндегі газет болып жарық көрді. Алғашқы атауы «Пионер» болды.

1930 жылы 5-қарашада «Пионер» газеті Алматы қаласының Гоголь көшесіндегі №9 үйге өз алдына дербес басылым болып бөлініп шықты.

1937 жылдың наурыз айынан газет «Октябрь балалары» деген атаумен шыға бастады. 1941 жылғы 28-маусымдағы санынан кейін соғыс жағдайына байланысты уақытша жабылды. 1946 жылы 9-мамырда «Қазақстан пионері» деген атаумен қайта жарыққа шықты. 1980 жылы 14-наурызда шыға бастағанына 50 жыл толуына орай және жас ұрпаққа саналы тәрбие беру жолындағы еңбегі ескеріліп, «Қазақстан пионері» газеті «Құрмет» орденімен марапатталды.

1990 жылдан бастап «Қазақстан пионері» газетінің атауы «Ұлан» болып өзгерді. «Ұлан» газеті 2002 жылы Қазақстан Республикасы Журналистика академиясының «Алтын жұлдыз» сыйлығын «Балалар басылымы» номинациясы бойынша иеленді.

Газеттің әр жылдары Ә.Исмайылов, Ә.Ыдырысов, С.Бердікүлов, Ф.Онғарсынова, У.Қалижан, Б.Қойшыбаев, Ғ.Доскен, Б.Сүлейменов,

С.Қалиұлы, Е.Жеңісұлы, Б.Батықұлы, Ж.Әбділда секілді қаламгер-журналистер басқарды.

Міне, газетті оқымаған адамға осыны тарқатып айтып береміз. Осы сөзімізді жазып отырғанда, әлеуметтік желіден Бейбіт Сапаралы ағамыздың мынадай пікірін оқыдық:

«Қазақстан пионері» — «Ұлан» республикалық балалар мен жасөспірімдер газетінің 1989, 1990, 1991 жылдарғы сандарында біздің де қолтаңбамыз қалғаны рас. Тәуелсіздік алдындағы дубара кезеңде жас өскіндер қатарын ұлтжанды рухта тәрбиелейміз деп ондағы керемет айтар ашқанбыз. Газеттің 300 мыңдай таралымы да қосымша күш-қуат беретін. Компартияның тасқұрсау тәртібін бұзып, аға басылымдар үндемей отырғанда «Қазақ тілі мемлекеттік тілі болсын» деп мектеп оқушыларының атынан хат ұйымдастырып, мыңдаған қолдау қолын жинатып, қоғамдық өмірді дүр сілкіндіргенбіз. Қазақ газет-журналдарының арасында алғашқылардың бірі болып, қазақша «Ұлан» атын еншілегенбіз. М.Құрсабаев жетекшілігімен 29 бағдарламадан тұратын «Атамекен» қоғамдық балалар қозғалысын бастап ауданында аса ауқымды іс-шаралар өткізгеніміз де есімде. Тұрсын Жұртбайға «қинап отырып» жаздыртқан «Дулыға» айдары мақалалары кейін екі томдық кітап болып басылды. «Біз де бала болғанбыз!» айдарымен жазылған Олжас Сүлейменов пен Нұрсұлтан Назарбаевтың балалық шағы туралы зерттеулер рухани ортаны дүр сілкінтіп, ол да жеке кітап болып басылды. Осылайша тізбелей беруге болады». Көрдініз бе, «Ұлан» балалардың газеті» деп мұрын шүйіре қарайтын басылым емес. Ықпалы зор. Балада үлкендерде жок күш, сенім, ынта-жігер бар. Қаласа, ғажайыпты бір-ақ сәтте жасай алады. Қай ата-ана баланың

бетін қайтарғысы келеді дейсіз. Бәрі де баласы қалап тұрса, амал жоқ дегеніне көнеді. Мәселе баланың нені қалайтынында емес пе!

Әттеген-ай дейтін тұсымыз да бар. Қазіргі бала кітап, газет-журнал оқуға құмбыл емес. Неге? Әрине, оған ата-ананың да ықпалы бар. «Керемет интернеттен алады. Интернет тұрғанда газет-журналды қайтеді?» деген сөзді де естідік. Әке-шеше баласының «құлағын көтеріп» тұрса, «мылтықтың басуына құланның қашуы» дөп келмей ме?.. Егер баланың еркіне салсаңыз, күндіз-түні смартфон шұқылап отыра берер еді. Бір сәт үйіңізде жүрген балаңызды елестетіңізші. Иә, оның қолында телефоны бар. Жұрттың баласынан қалмасын деп әпердіңіз. Бірақ сол телефонды балаңыз қалай пайдаланып жүр, зер салып көрдіңіз бе? Егер баланың мектепке бармаса, қандай күй кешесіз? Сөз жок, жолын тауып мектепке баруын, жақсы оқуы үшін репетитор жалдап әлек боласыз. Мектеп бағдарламасынан тыс кітап, газет-журнал оқу жағын аса маңызды деп санамайсыз. «Онсыз да қазіргі сабақ ауыр, миын ашытпайын» дейсіз. Бірақ газет-журнал, көркем әдебиет балаңыздың рухани дамуына, адамгершілік, патриотизм, ерік-жігер сезімін қалыптастыруына ықпал етеді. Ал оқымаған бала сол сәтте не істейді? Телефонмен ойын ойнап, әртүрлі әлеуметтік желіде уақытын бос өткізуі де мүмкін. Ал ол балаға өмірлік азық бола ма? Ойланып көріңізші.

Жазылу науқаны жүріп жатқанда, әлеуметтік желілерде: «Қазақша газет-журналдар баяғы ақын-жазушыларды айта бересің. Жаңа заманның көшіне ілесе алмайды. Техника, кәсіпкерлік, шетелде білім алу туралы жазбайды. Сондықтан, балаларға

қызарлық емес» деп жазғырды біреулер. «Ұланның» бір жылдық (2019 жыл) санына тақырыптық зерттеу жүргізіп көрдік. Газетте 70-тен аса айдар бар. «Алақай!», «Балақай», «Қалақай», «Толағай», «Ұлан»-ақпарат», «Өздерің жазған хаттардан», «Жақсылық жасап жарыс», «Ал біздің мектепте», «Жауқазын», «Балғын бояу» айдарлары нөмір сайын шығып тұрса, одан кейінгі жиі шыққан айдарларға қараңыз (әр айдарда қандай мәселе көтерілетініне назар аударыңыз):

1. «Сенің замандасың» (әр салада жетістікке жеткен жасөспірімдер мен жастардың ісін үлгі етіп мақалалар мен сұхбаттар ұйымдастырылады. «Замандасың жасап жатқан іс сенің де қолыңнан келеді» деп ынталандырады);

2. «Күншуақ» — балалардың жүрегіне мейірім шуағын шашып, жақсылық жасауға шақыратын айдар. Онда тағдырдың қиындығына мойымай, алға ұмтылған өмірге құштар жандар, қайырымдылықпен айналасатын ізгі ниетті адамдар жайында жазылады.

3. «Білім елінде» — білім саласында болып жатқан жаңалықтарды қамтып, ғылым тілін игеруге шақырады;

4. «Жырақтан білім іздесен» — шетелде оқитын қазақ жастары арқылы балаларды білімге, отаншылдыққа қызықтырады;

5. «IT және инновация» — балалар мен жасөспірімдерді жаңа технология саласына баулиды, сол сала мамандарының кеңестерін ұсынады;

6. «Ата-ана бұрышы» — ата-аналар мен мұғалімдерге, аға-әпкелерге бала психологиясы, тәрбиесі жайында мамандар кеңесі мен тәжірибесін бөліседі;

7. «Көсіп түбі — нәсіп» — балаларды көсіп жасап жатқан адамдар өмірі мен кәсібін таныстыру арқылы кәсіпкерлікті насихаттайды;

8. «Балаларға базарлық» — балаларға арналған ертегі-әңгімелер, такпақтар, жаңа мультфильмдер мен кітаптар туралы мәлімет береді;

9. «Кім болам?» — балаларға түрлі мамандықтарды таныстырып, бағыт-бағдар қалыптастыруына атсалысады;

10. «Жүзден жүйрік» — әр салада ең мықты шыққан балаларды, жастарды насихаттайды;

11. «Тастүлек» әскери-отаншылдық клубы — әскери адамдардың, қару-жарақ, Қазақстанның әскери әлеуеті, әскери өмірдің тәртібі туралы баяндайды;

12. «Әуез» — музыка саласының мамандарын, аспаптарды насихаттайды;

13. «Туған жерге тағзым» — Қазақстанның әр аймағын таныстырады, адамдардың туған жеріне жасап жатқан жақсылықтарын насихаттайды;

14. «Ақсарай» — театр, цирк өнерін дәріптейді;

15. «Әдемі әуестік» — әртүрлі адамдардың ерекше хоббиі, жинайтын коллекциясы арқылы балаларға үлгі етеді;

16. «Алтын арқау» салт-дәстүрлер отауында қазақтың болмысы, түсінігі, салт-жоралғысы туралы кенінен әңгіме етеді...

Осы айтып отырған дүниеміздің қайсысы қазақ баласының танымына жат, түсінуіне «томпақ» келеді? Қайсысы керек емес? Жетпіс айдардың бәрін тізбелеуді жөн көрмедік. Әйтпесе, балаға керектің бәрі бар.

Біз оқырманға, ұстаздар мен ата-аналарға мынаны айтқымыз келеді: Сіздердің шәкірттеріңіздің, балаларыңыздың арасында өлең, әңгіме, ертегі жазатындар бар ма? Сурет салатындар ше? Ерекше өнерімен көпшіліктің көзайымына айналып жүрген балалар да бар шығар? Білім бәйгесінде топ жорып, олимпиадаларда, ғылыми жоба жарыстарында оза шауып жүрген шәкірттеріңіз болмауы мүмкін емес. Ендеше, сондай талапты да талантты балалар туралы «Ұлан» газетіне жазыңыздар. Балалардың салған суретін, жазған әңгіме-ертегілерін, өлеңдерін, жұмбақтарын мен жаңылтпаштарын бізге жолданыңдар. Оқушылар бірігіп, игі іс істеп жүрген шығар; Кітапқұмар балалар бар шығар. Ол туралы да басқаларға үлгі етіп неге жазбасқа?!

Бірден айтпайық, мұның бәрін жариялау тегін. Ол үшін ешкімге, ешқандай ақы төлеудің қажеті жоқ. Тек қандай балалар «Ұлан» газетіне жазылса болғаны. Сыныпқа ортақ бірнеше данаға да жазылуға болады. «Ұлан» газеті бөлшек саудада жоқ, тек жазылу арқылы тарайды. Балалардың жіберген материалдарының жарық көрген-көргемегенін тек жазылған балалар ғана көре алады. Сондай-ақ, газет бетіндегі түрлі конкурстар туралы хабарлар болу үшін де газетке жазылудың маңызы зор. Тіпті, балалар ештеңе жазбаған күннің өзінде, жоғарыда атап өткен айдарларды оқып, шет елдерде білім алу, тәлімдемеден өту, мамандық таңдауға қатысты тегемен пайдалы ақпараттар ала алады.

90 жылдан бері жарық көріп келе жатқан балалардың төл басылымынан балаңызды алыстып алмаңыз. Ендеше, балаларды балалықтан даналыққа бірге жетелейік!

Жадыра НАРМАХАНОВА,
«Ұлан» газетінің бас редакторы

31 января в Алматы состоялось заседание Евразийского межправительственного совета (ЕМПС), в ходе которого приняты важные решения в сферах торгового сотрудничества, устранения барьеров, интеграции национальных информационных систем и др. В заседании приняли участие премьер-министры Казахстана, Российской Федерации, Беларуси, Кыргызстана, Армении, Молдовы (на правах страны-наблюдателя) и председатель Коллегии Евразийской экономической комиссии.

нения барьеров, которые позволят ускорить процесс рассмотрения обращений до 3 месяцев. Он предложил до конца 2021 г. полностью перевести в электронный формат госзакупки, проводимые в странах ЕАЭС.

Премьер-министр Беларуси Сергей Румас как представитель стороны, принявшей с 1 января 2020 г. председательство в органах ЕАЭС, отметил, что необходимо усилить ход поступательного развития интеграции: «Прежде всего, наше внимание будет сосредоточено на работе по устранению барьеров, изъятию ограничений на рын-

Россия положительно оценивает динамику евразийской интеграции по всем основным направлениям деятельности. Прежде всего, это работа общего рынка, более эффективным становится наднациональное регулирование.

«Ставим перед собой цель – обеспечить рост экономики стран «пятерки», чтобы люди, которые живут в Союзе, чувствовали преимущества общего пространства и могли пользоваться равными возможностями», – сказал Мишустин. Отмечено, что за первые три квартала 2019 г. совокупный ВВП Союза увеличился на 1,4%, рост

торговли Союза, которая с режимами наибольшего экономического благоприятствования охватывает 22% мирового валового продукта».

Завершением обсуждения стало подписание главами правительств ряда документов, направленных на дальнейшую интеграцию. Всего было подписано 10 документов.

ОТРИЦАТЕЛЬНОЕ САЛДО КАЗАХСТАНА

Бюджет Казахстана показал наихудший результат в ЕАЭС – получил наибольший дефицит бюджета. Доход бюджета страны в

стандартами, нормами и т.д. Витог Россельхознадзор регулярно вводит особые требования для продукции из РК, зачастую более строгие, чем в отношении третьих стран.

Смешно сказать, но отдельные условия для экспорта из Казахстана, например сельхозпродукции, в Россию были выгодны для нашей республики до создания ЕАЭС. Например, если сравнивать ситуацию до таможенного союза с 2015 г., то наш экспорт упал на 18,5%.

С другой стороны, нельзя же наши неудачи в производственной сфере целиком относить к неэффективности Таможенного и Евразийского союза. Ведь эта тенденция – неразвитость отечественного производства – была и до ТС, когда в лихие 90-ые годы мы потеряли многие производства потребительских, сельскохозяйственных, промышленных товаров и занимались лишь куплей-продажей.

ПУТИ ПОИСКА ВЫХОДА ИЗ КРИЗИСА

Место и будущее Казахстана в ЕАЭС напрямую будет зависеть от экономического прорыва нашей страны. Необходима специальная госпрограмма, которая учитывала бы новые реалии, новые вызовы в рамках ЕАЭС, чтобы сделать отношения в Союзе равноправными и экономически выгодными. Необходимы также новые инициативы, альтернативное видение союзного и регионального развития, чтобы противостоять экономическому давлению России.

В то же время правительству необходимо дать оценку соответствия односторонних действий российской стороны по ограничению экспортных возможностей казахстанского бизнеса с принципами и целями Договора о ЕАЭС и действовать, защищая свои экономические интересы с принятием с нашей стороны зеркальных мер.

Огромный рынок ЕАЭС необходимо использовать для выполнения госпрограммы форсированного индустриально-инновационного развития, большинство проектов которой ориентировано на внешний рынок. К тому же создаются благоприятные условия для создания совместного производства с Россией и Беларусью. Возможно, создание совместных предприятий, конкуренция товаропроизводителей сделают успешной борьбу с коррупционной «рентой», которая является основным тормозом для развития местного производства.

Ведь главный мотив интеграции объясняется возможностью для Казахстана починиться у России, если не ноу-хау, то хотя бы производству и примитивным технологиям, научиться, в рамках союза, конкурировать и диверсифицировать экономику путем отхода от сырьевой зависимости и развития производственных отраслей. Чтобы поднять сельское хозяйство, животноводство, нашим фермерам придется учиться и перенимать опыт у Беларуси, чтобы выдержать конкуренцию с сельхозпроизводителями этой республики.

Для Казахстана необходима экономическая «агрессия» для отстаивания своих интересов, для продвижения своих товаров на рынки ЕАЭС, создания условий для производства.

Пришло время, чтобы бороться за свое место под солнцем не только в своей стране, но и в евразийском пространстве и в регионе.

В ЕАЭС ДО СИХ ПОР НЕ УСТРАНИЛИ БАРЬЕРЫ...

УСТРАНЕНИЕ БАРЬЕРОВ ДЛЯ УСКОРЕНИЯ ИНТЕГРАЦИИ

...В огромном зале пресс-центра в гостинице «Rixos Almaty» собралось большое количество представителей СМИ из ЕАЭС. Работа журналистов была организована на высоком уровне: на столах – компьютеры, на огромных мониторах – прямая трансляция хода заседания ЕМПС, по ходу работы можно подкрепить силы здесь же в буфете и пообщаться в неформальной обстановке. Были организованы встречи журналистов с членами делегаций.

Как было заявлено, внимание глав правительств было сосредоточено на устранении барьеров, изъятий и ограничений. По традиции заседание Межправсовета прошло в узком и расширенном составе. В его повестку включены 12 вопросов, касающиеся торгово-экономического сотрудничества и расширения взаимной торговли между государствами-членами, устранения барьеров, препятствующих функционированию внутреннего рынка, а также развития интеграционного потенциала в отдельных сферах экономики. Также был заслушан доклад о ходе работы над проектом Соглашения о регулировании алкогольного рынка в рамках ЕАЭС.

В тот же день участники заседания ЕМПС посетили Международный форум «Цифровое будущее глобальной экономики», посвященный вопросам взаимодействия цифровых экосистем в целях поддержки и стимулирования инноваций и технологического предпринимательства.

Открывая заседание Совета, премьер-министр РК Аскар Мамин отметил, что 2019 г. стал значимым для развития ЕАЭС и весьма продуктивным: «Во-первых, мы отметили 5-летний юбилей функционирования интеграционного объединения, заложили основу для новых горизонтов развития интеграционных процессов на последующий пятилетний период, принят ряд важных документов, достигнуты взаимовыгодные договоренности по текущему и дальнейшему развитию ЕАЭС, подписано Соглашение о судоходстве, сформирована правовая основа создания общего электроэнергетического рынка, утверждена Концепция формирования общего финансового рынка».

Аскар Мамин акцентировал внимание на необходимости согласования поправок в Порядок устра-

ках ЕАЭС, а также на предотвращении возможностей возникновения новых видов препятствий». Одним из инструментов достижения этой цели является усиление наднациональной компетенции ЕЭК в таких сферах, как техническое регулирование, применение санитарных, ветеринарных и фитосанитарных мер, осуществление государственных закупок, предоставление субсидий.

Премьер-министр Армении Никол Пашинян подчеркнул важность устранения оставшихся барьеров, препятствующих формированию общего экономического пространства и указал на необходимость активизации усилий, направленных на формирование энергетического и транспортного рынка в ЕАЭС с обеспечением недискриминационных подходов в области ценообразования в тарифах и доступа к услугам естественных монополий.

Премьер-министр Кыргызстана Мухаммедкалый Абылгазиев сказал, что необходимо принять ряд мер для создания эффективной системы по устранению барьеров, в частности, наделить Евразийскую экономическую комиссию полномочиями по принятию решений об отмене национальных актов государств-членов, нарушающих право ЕАЭС: «Крайне важно внедрить механизм наложения определенных санкций и взыскания компенсаций Судом ЕАЭС при неисполнении решений Коллегии Евразийской экономической комиссии».

Председатель правительства РФ Михаил Мишустин сообщил, что

промышленности в сельском хозяйстве составил 2,7%.

Он также отметил, что нужно ускорить «настройку» цифрового взаимодействия по вопросам фитосанитарии и ветеринарии, создать единую систему, которая позволит отслеживать перемещение товаров и грузов, подлежащих карантинному и ветеринарному контролю.

Председатель Коллегии ЕЭК Тигран Саркисян акцентировал внимание на достижениях Евразийской экономической комиссии. Он подчеркнул, что приняты все необходимые документы, предусмотренные Договором о ЕАЭС, для запуска в 2025 г. общих рынков в энергетике, транспорте, финансовой сфере: «Подписаны соглашения о прослеживаемости и маркировке. Мы институционализировали борьбу с барьерами внутри Союза. С 2016 г. устранено 51 препятствие. За последние 4 года взаимный товароборот внутри Союза вырос на 32%».

По словам Саркисяна, повысился имидж Союза: «С нами работают и хотят работать несколько десятков стран и объединений. Мы начали технический диалог с Европейским союзом. Подписали меморандумы о сотрудничестве с ключевыми региональными интеграционными объединениями – АСЕАН, МЕРКОСУР, Африканским союзом. Посредством подписания торгово-экономического соглашения с Китаем сделали важный шаг на пути сопряжения Евразийского союза и Экономического пояса Шелкового пути. Расширилась сеть зон свободной

январе-сентябре 2019 г. составил более 7,7 трлн тенге против расхода в 8,5 трлн тенге, дефицит бюджет достиг 813,1 млрд тенге или \$2,1 млрд.

При этом во взаимной торговле Казахстан является преимущественно страной-импортером: ввоз в РК в 2,3 превышает экспорт в страны ЕАЭС. Импорт Казахстана из стран ЕАЭС за год вырос на 7,1% и составил 10,3 млрд долларов; экспорт увеличился лишь на 2%, до всего 4,4 млрд долларов. Отрицательное сальдо торгового баланса 5,9 млрд долларов! Т.е. мы стали рынком сбыта для ЕАЭС, прежде всего, для товаров из России. А нашу продукцию под всякими предлогами на рынок соседней страны не пускают.

Как сказала вице-министр торговли и интеграции РК Жанель Кушукова: «На практике казахстанские производители сталкиваются на региональном уровне с негласными ограничениями и запретами на российских прилавках. Это касается в основном продуктов питания: молочной, пищевой, овощной продукции».

Это старая болезнь: Казахстан из года в год продолжал получать отрицательное сальдо торговли еще в Таможенном союзе. Например, на 2011 г. оно превысило 8,8 млрд долларов, а за 2012 г. – уже 10,9 млрд долларов. Т.е. ситуация в производстве не улучшалась.

Те принципы и цели, которые закладывались на первоначальном этапе создания ЕАЭС, в настоящее время все больше и больше оказываются под новыми требованиями,

ОБНАРУЖЕН ФОТОСНИМОК МОЛОДОГО АБАЯ

Когда мы произносим имя великого поэта, то сразу представляем себе почтенного старца, как будто КУНАНБАЕВ никогда не был молодым. Почему его памятники и портреты выглядят ну почти одинаково. Благодаря «КАРАВАНУ» мы можем представить, каким был Абай в свои 23 года.

Несколько лет назад автору этих строк довелось участвовать в подборе иллюстраций для книги, одним из героев которой был основоположник казахской литературы, поэт и просветитель Абай (Ибрагим) Кунанбаев. Я с головой ушел в поиски портретов этого великого человека. Перелопатив Интернет, а также картотеки Национальной библиотеки и Центрального государственного архива кинофотодокументов и звукозаписей, я обнаружил, что наряду с десятками живописных портретов поэта существует только две фотографии Абая.

В этой связи мне вспомнились строки из статьи замечательного русского прозаика Ю. Домбровского «Творческий подвиг» (журнал «Дружба народов», 1958 г.), посвященной роману-эпопее М. Ауэзова «Путь Абая». Вот эти строки: «Четверть века тому назад в Алма-Ате мне довелось попасть на одну очень любопытную выставку. В краевом музее экспонировались портреты классика казахской литературы Абая Кунанбаева. Это был последний тур конкурса на лучшее изображение поэта. Портретов было много. Помнится, ими были сплошь увешаны три или четыре зала.

Но ушел я с этой выставки разочарованным. Впечатление у меня осталось такое, будто я побывал в большом столичном фотоателье. Со всех полотен на меня смотрело одно и то же лицо, с одним и тем же выражением. И ни одной сюжетной картины, — портреты, портреты, портреты! Менялся фон, слегка варьировались костюмы на человеке, а человек оставался все таким же — пожилым, полным казахом с задумчивым лицом и усталыми глазами.

А потом я прочел стихи Абая, и мне стало по-настоящему неприятно. Стихи были великолепные и очень разные: то страстные и негодующие — в них так и чувствовалось гневное лермонтовское дыхание, — то тихие и задумчивые, то насмешливые, поддразнивающие, с упругими, четкими ритмами. Так неужели, — думал я, листая книгу, — вот этого страстного, бушующего даже и после смерти человека я и видел на выставке? И почему он у них везде старик? Ведь Абай больше четверти века и в пору своего расцвета был молодым и сильным, и красивым. У него тогда не было ни этой одутловатости лица, ни этих скорбных глаз, ни усталой улыбки.

Позже мне объяснили: художники не так уж виноваты. Сохранилась единственная, сде-

Абай (Ибрагим) Кунанбаев с семьей. Жидебай, 1903 год
На фото слева направо: в первом ряду — девушка в шапке, отороченной мехом, Пакизат. Рядом с нею сидят сын Абая Турагул и Аубакир. Пакизат и Аубакир — дети Акылбая, старшего сына Абая. Во втором ряду — Абай, Еркежан и Камалия, жена Аубакира. Еркежан — байбише (старшая жена) Оспана. После кончины Оспана на ней по традиции аменгерства в 1894 году женился сам Абай. В третьем ряду стоит сын Абая Мағауия

ланная за несколько лет до смерти поэта семейная фотография, из биографии Абая известно в основном только то немногое и высокоофициальное, что счел возможным сообщить приемный сын покойного, в первый раз издавая сочинения своего отца...».

Что же изменилось за шесть десятков лет, прошедших со дня публикации этой статьи? Портретов Абая — живописных, графических и декоративных — стало намного больше. Среди них работы художников Леонтьева, Тельжанова, Кенига, Кастеева, Крутильников, Сидоркина, Мартовой и многих других. Известны и сюжетные картины с изображением поэта.

Но, как это ни печально, наблюдение, сделанное Домбровским в начале прошлого века, оставалось актуальным до сих пор: на большей части картин Абай Кунанбаев изображен пожилым.

Что же касается фотографий поэта, то их на сегодняшний день известно мало.

Немаловажное уточнение: две фотографии Абая Кунанбаева, известные широкой публике. Это групповые семейные снимки, сделанные в последние годы жизни поэта. Есть, конечно, картины, а также книжные иллюстрации, где Абай изображен молодым и даже юным. Но, согласитесь, все это не более чем плоды воображения — пусть и высокохудожественного! Много времени и сил было

потрачено мною на поиски портретов Абая, прежде чем я наткнулся на заметку, размещенную на одном из казахстанских сайтов. Она была посвящена открытию в китайской провинции Хубэй в выставке, приуроченной к 170-летию со дня рождения Абая Ку-

Абай (Ибрагим) Кунанбаев с сыновьями Акылбаем (слева) и Турагулом. Семипалатинск, 1896 год

Фото - Абай (Ибрагим) Кунанбаев. Омск, 1868 год. Фото И. А. Кесслера (в оригинальном разрешении публикуется впервые)

нанбаева, и содержала поистине удивительную новость: обнаружен фотоснимок молодого Абая.

Как следовало из публикации, уникальная фотография с подписью «Сын Кунанбая — Абай» была найдена казахстанским ученым, основоположником казахстанской школы археологии и этнографии Алькеем Хакановичем Маргуланом в одной из библиотек Ленинграда еще в 1970 году.

Тогда же академик Маргулан и опубликовал его в газете «Қазақ әдебиеті», посвятив большую статью о своем открытии 125-летию со дня рождения Абая Кунанбаева.

Исторический снимок, по свидетельству ученого, был сделан в июне 1868 года, когда Абай в составе делегации казахов прибыл в Омск, чтобы приветствовать царствующую особу — сына императора Александра II Великого князя Владимира, путешествовавшего по России и Западной Сибири.

Описывая обнаруженный фотопортрет, академик Маргулан с восхищением описывал внешность 23-летнего Абая. Ученый обращал внимание читателей на мужественный вид поэта, его

статность и широкие плечи. «Особенно, — писал академик, — бросается в глаза гордая посадка его головы. Самое же прекрасное в облике молодого поэта — его высокий лоб, большие добрые глаза и «орлиный» разлет бровей. Глубокий взгляд Абая в момент фотографирования был обращен вдаль. Красивый прямой нос, рисунок губ и форма бровей легко узнаются в чертах лица пожилого Абая», — резюмировал исследователь Маргулан.

Автором портрета Абая ученый называет Исаака Кесслера — омского фотографа, владельца фотомастерской и книжного магазина. Но вот загадка: почему открытие, сделанное Маргуланом еще в 1970 году, столь долгое время оставалось, по сути дела, неизвестным для широкого круга читателей?

По какой причине новость о найденном фотопортрете молодого Абая осталась незамеченной русскоязычной прессой?

Возможно ли, чтобы кто-то из официальных лиц поставил под сомнение подлинность уникального фотоснимка? Маловероятно.

Подозревать ученого с мировым именем в фальсификации или допущенной ошибке не было, да и не могло. Позвольте мне сделать предположение, что причины этого умолчания были скорее политическими. В эпоху пресловутого застоя партийные функционеры неумолимо вытравляли из памяти советских граждан всё, что имело хоть какое-то отношение к ненавистному большевиками самодержавию. А любое отклонение от политики партии решительно пресекалось на самом высоком уровне. И в этом смысле появление статьи Маргулана «Жас Абайдың фотобейнесі» в республиканской газете едва ли вызвало восторг в партийных кругах. Во всяком случае, дальнейшего распространения эта новость не получила.

Опять же, не стоит забывать, что в условиях тоталитарного режима и Мухтар Ауэзов, автор романа-эпопеи «Путь Абая», подвергался гонениям за свои якобы националистические взгляды и отступление от принципов социалистического реализма.

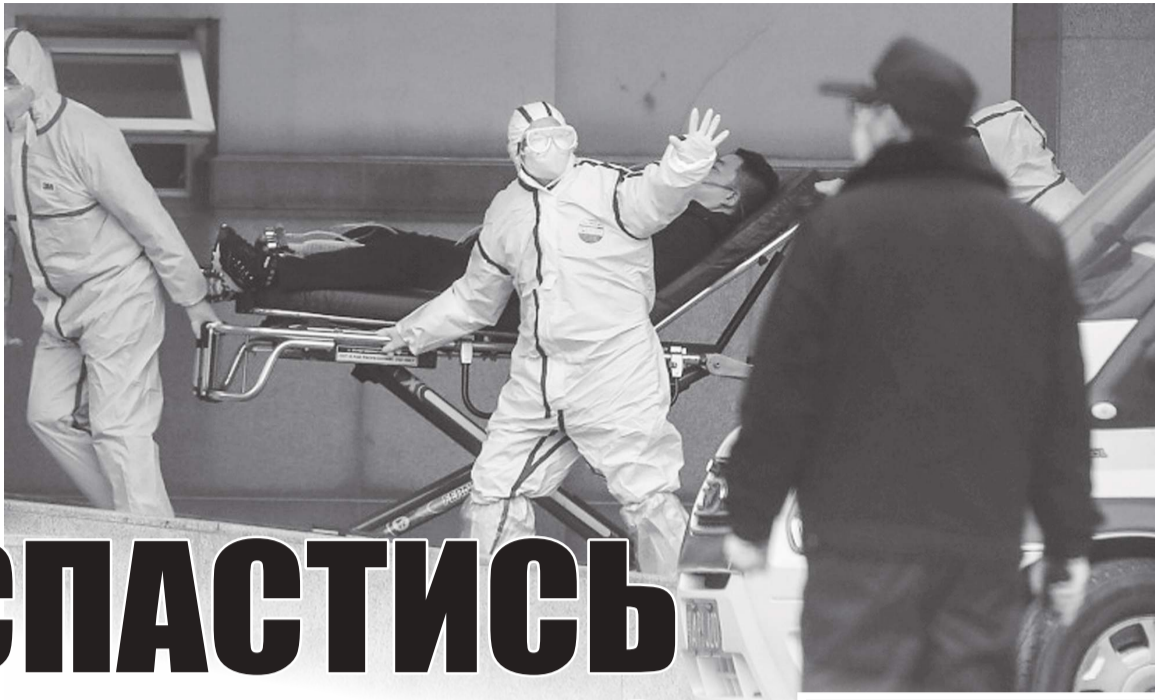
Таким образом, чиновники от культуры могли намеренно «замылить» историю об участии демократа Абая в чествовании сына императора.

Как бы там ни было, перед вами — копия подлинного фотопортрета Абая Кунанбаева. Многие из вас увидят его впервые. Стараниями замечательного ученого Алькее Маргулана для нас открыта еще одна — иллюстрированная! — страница жизни великого поэта и просветителя. И, возможно, чудом обретенный облик молодого Абая вдохновит современных ученых, писателей, художников и педагогов на новые творческие изыскания. А на стенах школьных кабинетов вместо официально утвержденных портретов основоположника казахской литературы появятся новые картины, представляющие поэта в пору самого расцвета его жизненных и творческих сил.

Автор статьи выражает искреннюю благодарность Дanelь Алькеевне Маргулан, вице-президенту Общественного фонда имени академика А. Х. Маргулана, за предоставленные материалы.

Тимур УСТЕМИРОВ

Это лечится как обычный грипп, то есть симптоматически. Вообще-то, Ухань – это город, где компактно проживают 11 миллионов человек. Это почти весь Казахстан в одном городе. Поэтому масштабы цифр просто пугают. Свыше десятки тысяч зараженных, более трех сотен умерших и т.д. Но для страны с миллиардным населением это пока даже не эпидемия. Пока это расценивается как вспышка коронавируса в одном конкретном взятом населённом пункте Китая. Это нужно правильно понимать.

КАК СПАСТИСЬ ОТ КОРОНАВИРУСА

Надо ли нам закрывать границы с Китаем? Думаем, спасёт? Вряд ли. Закроем на востоке, вирус может проникнуть через север или запад. Поэтому кроме усиления мер на границах мы можем что-то предпринять. А это делается для того, чтобы выявить больных среди прибывших в страну. Если таковые обнаружатся, значит, надо провести обследование всех контактных, то есть всех пассажиров, пилотов, стюардесс и работников аэропорта и т.д. И к этому тоже надо относиться с пониманием.

Ну, допустим, что вы заболели. Пусть даже коронавирусом, и что? Есть специальные вакцины или методы лечения? Нет. Это лечится как обычный грипп. То есть симптоматически. Из тех сотни тысяч китайцев 99,99 процента все же вылечиваются, так ведь? Мы почему-то упорно не замечаем этот факт. Значит, лечить можно и нужно.

Вирус, будь он с короной или без, выбирает слабых и беззащитных. Вот их нам всем миром и надо защитить. Кто они? Вот давайте об этом порассуждаем.

Китайцы заразились вирусом, поедая летучих мышей, говорят. Что тут главное? Ну, пускай едят, может, это вкусно, кто знает. А главное то, что вирус или бактерия всегда подстраиваются под наш быт и привычки. И там, где есть возможность проникнуть и заразить, там они и появляются.

Нам сейчас надо думать не о том, как лечиться, а как не заразиться. Где нас поджидает опасность подхватить этот вирус? Вот в чём вопрос.

Как я уже сказал, вирусы выбирают самых слабых. Это, в первую очередь, наши дети. Особенно до пяти лет. Среди них особенно малыши до года. У них нет иммунитета. У новорождённых – вообще ни от чего. Их защищает только молоко матери. И всё. А если он на искусственном? Вот и возникает проблема.

Детям маску не наденешь. Значит, надо нам всем миром оградить их. От кого? От нас самих. Контакт к детям должен быть только у мамы и избранных семейным советом людей. Лучше бабушка, конечно же. Если есть. Если нет, то сестра, золовка и т.д.

Мы очень любим своих детей, а внуков вообще боготворим. При любой возможности стараемся их обнюхать и расцеловать во все открытые места.

Скажите всем СТОП! Потерпите 30 дней. Там начнётся весна. Ничего не случится. Не зовите никого в гости и сами не ходите с детьми. Сидите дома, тем более холодно, и погода никакая.

Пришёл папа или дедушка с работы, соскучился по своим детям – с порога не давайте приближаться к ним. Пусть вымоет тщательно руки, лицо, переоденется, и только потом. А если, не дай бог, сопливит или чихает, выделите ему отдельную комнату. Там уже меры как при обычном гриппе или ОРЗ. Вы о них знаете.

Меня крайне удивляют мамочки, гуляющие с коляской по торговым центрам. Не время сейчас! Успокойтесь, пожалуйста, и сидите дома. Вы входите в зону повышенного риска. Это то же самое, если бы вы зашли с ребёнком в инфекционный барак. Вам-то хорошо, вы нацепили маску, а ребёнку что делать?

Но это полбеды. Меня изумляют мамочки, которые ходят с колясочными и маленькими детьми на наши бесконечные тои. Каждый уважающий себя родитель при этом считает своим долгом понюхать ребёнка и поцеловать его.

Казахи не случайно детей обмывали сажей и одевали в грязную одежду. Коз тимесін или тіл тимесін – это ладно, можно пережить. Главная задача была в том, чтобы все не лезли целовать ребёнка. Уж они-то поняли давно, что после таких тоев дети как раз и болеют.

Ладно, с детьми более или менее разобрались. Вторая мишень вирусов – это беременные. Вы отвечаете теперь не только за себя, но и за жизнь человека у себя внутри. Вы теперь необычный

человек, и как обычных людей вас не вылечишь. Не все лекарства вам подойдут. Риск существует как от вирусной инфекции, так и от его лечения. Проклятому, чтобы не мучить и не проклиная врачей и больницы, не лучше ли посидеть дома, пока всё не стихнет? Уж если невтерпёж и хочется пройтись по бутикам, наденьте самую толстую маску, какая только есть.

Мужчины, поговорите со своими жёнами, дайте это. Бабушки и дедушки, если хотите здоровых внуков, заставьте сделать это, если сын-подкаблучник не может. Это ведь совсем не трудно, не так ли? И пусть муж, зайдя домой, сначала вымоет все открытые участки тела и только потом лезет целоваться к любимой жёнушке. Не подпускайте их близко без этого.

Третья мишень – это наши апашки и аташки. Старость и хронические болезни являются самой благоприятной почвой для вирусов. Берегите их. Зовут на тои, похороны – семь раз подумайте, стоит ли. Если уж никак нельзя не пойти, исключите все средства защиты. Их сейчас много в аптеке. Карманные антисептики разные. Все с ними здороваются, жмут руки, целуют. Это в нашей крови, ничего не поделаешь.

Мы ведь, когда кашляем, закрываем рот кулаком, замечали? Собираем там таким образом свои вирусы и аккуратно их передаём своим окружающим со словами: «Как здоровье?». У него до вас было хорошо. Но через 7-14 дней уже будет плохо. Очень плохо. Поэтому обтирайте руки этими средствами. После каждого рукопожатия. Не трогайте до этого своё лицо, глаза и слизистые необработанными пальцами.

А можно выпить спиртного? Как врач не рекомендую! Но как мужчина скажу следующее. Инфекция имеет свою преморбидную стадию. Ну, это предболезненное состояние. Начинает болеть голова, першит в горле, все бесят, и хочется послать всех, и начальство в том числе. Вот это самое состояние.

Это означает, что надо бежать домой. Придя, можно налить 100-150 гр. и выпить. С перцем или без – нет разницы. Зачем? Чтобы согреться и заснуть. Если болезнь думает начинать, то начнётся потеть. Укутайтесь. Утром проснётесь или здоровым, или же с соплями, чихом, кашлем и температурой. Тут хоть пейте и не пейте – не поможет. Будет только хуже. И так обезвоживание, ещё вы сушняк добавляете.

Урологи, гинекологи и прочие аристократы медицины рекомендуют тёплое пиво или красное вино, подогретое в микроволновке. Не знаю, гадость несусветная. Мы, хирурги, пили водку. Поэтому не скажу, что лучше.

До 38 градусов температуру тела бивать не стоит. Ваш организм – молодец. Значит, борется. И потеете вы потому, что выходят токсины. То есть убитые вирусы. Поэтому пот становится вонючим и липким. Потейте дальше и пейте больше жидкости. Выбор тут огромен. Чай с малиной, лимоном, смородиной и др. Всё, где есть витамин С. Противогриппозные препараты вы все знаете. Начиная от антигриппина до фервекса и т.д. Тут кто что предпочитает.

Мужчины болеют хуже. 37 градусов – и всё. Нет человека. Есть умирающий больной, и все должны бегать вокруг. Если вы способны смотреть телевизор, общаться с домашними, ходить по квартире и разговаривать, то скорей всего у вас ОРВИ. А если сильный озноб, суставы и мышцы ноют, руки и ноги дрожат, вставать тяжело и раздражают свет, шум, жена и другие – скорей всего, у вас наш «любимый» грипп.

Мы все бодем. Знаем, что и как протекает. Так ведь? Если чувствуете, что что-то не так, как обычно, и ваше состояние ухудшается, несмотря на проводимые меры – пора бить тревогу. Вызывайте врача. И вообще, с симптомами ОРВИ не ходите на работу. Возьмите больничный. Ваш героизм никому не нужен. Вы просто заразите своих коллег. Лучше отлежаться дома. В период гриппа врач может выписать больничный сразу на весь период активного лечения. Вот и полюбите.

Если ваш коллега начал чихать, кашлять, шмыгать – гоните его домой. Наденьте сами маску. Он желает вам зла. Не подпускайте его близко к себе.

Если у вас нормальный иммунитет, то через 5-7 дней вас отпустит. Станет легче. Появится жажда жизни. Мысль о завещании и жизни родных после вашей смерти вас покинет. Но кашель может остаться ещё долго. Иногда до месяца.

Вот тут нужны укрепляющие процедуры. Тут я скажу то, что вам никто не скажет. Помогает баня с хорошим паром и венником. До и во время болезни она опасна. И так температура, ещё вы тут с жарким паром. Не надо рисковать. После сам бог велел. Организм ослаблен, ему хочется дополнительных калорий и витаминов. Дайте ему, что он хочет.

Многие спрашивают про собачий суп, жир, в том числе барсучий, и т.д. В период восстановления организма не важно, жир какого животного вы будете пить или есть. Можно питаться традиционными супами и жирами. Эффект будет тот же. Главное, чтоб было вкусно и питательно.

Вот, собственно говоря, и всё. А если сомневаетесь, вспомните про свиной грипп, птичий и др. Где они, исчезли? Нет. Они есть и ежегодно выявляются у наших пациентов. Просто мы научились их лечить. И лечим.

Так что через пару месяцев и этот коронавирус станет одним из разновидностей гриппа. И мы будем его также вылечивать.

Главное, чтобы вы научились и умели предохраняться. Ведь задача любого карантина – это оградить здоровых от больных. Напишите фломастером или шариковой ручкой на своей маске цифру «0», если вы здоровы, или напишите знак «+», если вы болеете. И все будут вас понимать. Просто, не так разве?

И сделайте прививку от гриппа. Бесплатно. В вашей поликлинике. Это позволяет мягко перенести любое ОРЗ или грипп, в том числе и коронавируса. Если вы, конечно, не из числа извращенцев-самоубийц, отказывающихся от вакцинации и не разрешающих это делать своим детям. Тут Бог вам судья.

И всё. Желаю всем вам, нам спокойствия и пережить это время без болезни и потерь. Будьте здоровы и берегите себя и хороших врачей!

Эрик БАЙЖУНСОВ

Адамзаттың ақылманына айналған Абайдың мерейтойы Түркияда аталып өтті. Ақынның әдеби мұраларын кеңінен насихаттау мақсатында Анадолы жерінде Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті тағылымды шара ұйымдастырды. Нийде Өмер Халисдемир университетіндегі Қазақ-түрік мәдени білім беру ғылыми-зерттеу орталығында өткен жиын бауырлас мемлекеттер арасындағы өзара ынтымақтастықты айқын аңғартты. Қыздар университетінің делегациясы аталған орталыққа Абай Құнанбайұлының шығармалары мен ол туралы іргелі зерттеу еңбектері топтастырылған елу кітапты сыйға тартты. Сондай-ақ қазақстандық жетекші жоғары оқу орнының бастамасымен «Абай тағылымы» тақырыбында көрме ашылды.

ТҮРКИЯДА АБАЙ МҰРАСЫ ҰЛЫҚТАЛДЫ

Көрменің ашылу рәсіміне түркиялық ғалымдар, қазақстандық делегация өкілдері мен студенттер қатысты.

Ігілікті шараны Нийде Өмер Халисдемир университетінің Оқу ісі жөніндегі проректоры Иляс Гукхан ашып, Абай қазақтың ұлы ақыны ғана емес, сондай-ақ түбі бір түркі дүниесіне ортақ тұлға екендігін атап өтті. Сонымен қатар ол ойшылдың адамзаттың асыл мұрасына айналған шығармалары әлемнің 30-дан астам тілімен қатар түрік тіліне де аударылғанын айтты.

—Әкенің баласы емес, адамның баласы болуды мақсат тұтқан ақынның құнды қазынасы өскелең ұрпақпен бірге жасайтын мәңгілік мұраға айналуы тиіс. Осы орайда Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев мырзаның Абай хақындағы мақаласы, ой-толғамы басты бағдаршам болуы тиіс деп ойлаймын. Ол жоспарланған шаралардың барлығы «той тойлау үшін емес, ой-өрісімізді кеңейтіп, рухани тұрғыдан дамуымыз үшін өткізілмек» екендігін атап өтті. Біз де өз тарапымыздан ақын мерейтойын жоғары деңгейде өткізуге атсалысамыз. Бүгінгі шара соның бастауы іспеттес. Түркия

жұртшылығы үшін де Абайдың өміршен поэзиясының орны бөлек. Оның әдеби туындыларының астарына үніліп қарасаңыз үлкен мағына жатыр. Оның пәлсапалық өсиеттері мен шығармалары уақытпен үндес яки қанаттас, — деді Иляс Гукхан.

Жиында сөз алған Қыздар университетінің Ғылыми жұмыстар және инновация жөніндегі проректоры Нұрғали Аршабеков ұлы ақынның тағылымына терең бойлау — бүгінгі күнде үлкен маңызға ие екендігін баяндап, тағылымды іске ұйытқы болғандарға ізгі лебізін білдірді.

—Абайға бет бұру, «өткеннің арты, жаңаның басы едім» деген ұлы ақынның тағылымына терең бойлау — бүгінгі күнде үлкен маңызға ие. Абай — ұлттық болмыстың айқын үлгісі. Абай — дала даналарының барша жақсы қасиеттері мен асыл мұраларын бойына сіңіре отырып, ұлт әдебиеті мен мәдениетін хәм қоғамдық ойды баға жетпес қазыналармен байытқан дана да дара тұлға. Абай — адамзатқа ортақ тұлға. Ұлы ойшылдың шығармалары әлемдік әдебиеттің алтын қорына енуі бұл сөзімізге айқын дәлел. 75 жылдық тарихы бар уни-

верситет ұжымы атынан ақын мерейтойы қарсаңында ұйымдастырылған шараның өтуіне қолдау көрсеткен туысқан түрік бауырларымызға алғысымызды білдіреміз, — деді өз сөзінде Нұрғали Аршабеков.

Алдағы уақытта Түркияда білім алып жүрген қазақ жастарымен қатар көпшілік қауым Нийде қаласындағы Қазақ-түрік мәдени білім беру ғылыми-зерттеу орталығында Абай мұрасымен кеңінен танысуға мүмкіндік алмақ. Бұл бастама өз кезегінде туысқан халықтар арасындағы рухани сабақтастықтың артуына ықпал ететіндігі рас.

Көрменің ашылу рәсімінде Халықаралық Түркі әлемі зерттеулері симпозиумының директоры, профессор Хикмет Кораш, Еуразиялық зерттеулер мамандығының басшысы, PhD Турғай Дүйен, Қазақ-түрік мәдени білім беру ғылыми-зерттеу орталығының басшысы, профессор Мурат Барут сынды сынды ғалымдар да сөз сөйлеп, ниеттестігін білдірді.

Жандар АСАН,
Қыздар университетінің баспасөз және қоғаммен байланыс бөлімінің басшысы

■ VOLONTER JYLY» – 2020

«ҚАЙЫРЫМДЫ ҚОҒАМ» ЧЕЛЛЕНДЖІНЕ СТАРТ БЕРІЛДІ

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ студенттері «ҚАЙЫРЫМДЫ ҚОҒАМ» челленджін іске қосып, үлкен флеш-моб өткізді. ЮНЕСКО қамқоршылығымен 1150 жылдығын бүкіл әлем тойлап жатқан ұлы ойшыл әл-Фараби ескерткішінің алдында әр факультеттен жиыны 5 мыңнан астам студент жиналды.

хәштегімен сүйемелдеуді ұсынады. «Әл-Фараби «Бақыттың мәні — парасаттылықта, әркімнің өз алдында игілікті мақсат қоя білуінде... адамның өз мінез-құлқын, іс-әрекетін ерікті түрде өзгертіп, игілікке бағыттап отыруында», — деген болатын. Әрбір адамның жақсылық жасауға, өзін және айналасындағыларды бақытты етуге бар күш-жігері жетеді. Егер біз әрқайсымыз өз-өзімізді жетілдіруге және

жақсы іс-әрекеттер жасауға ұмтылсақ, барша-мыз бірге Қазақстанды қуатты ұлт пен жауапты адамдардан тұратын - табысты, қайырымды елге айналдырамыз», - дейді флеш-мобқа қатысқан екінші курс студенті Хасан Нұрсат.

Жоба жастар арасында волонтерлік қозғалысты дамытуға, әлеуметтік ынтымақтастықты нығайтуға және тек жаһандық ғана емес, сонымен қатар жергілікті қоғамдастық мәселелерін де шешу бойынша бастамашылық топтарды ұйымдастыруға, нақты адамдарға көмек көрсетуге бағытталған. Челлендж медиа кеңістікте он көзқарас көрсетуге және бір-біріне мейірімділік пен жанашырлық таныта отырып, қиын қыстау жағдайға тап болған адамдардың өміріне бей-жай қарамай, бір-біріне көмектесу арқылы, нақты іс-әрекеттер жасаудың маңызды екенін еске түсіруге мүмкіндік береді.

Г.БАЯНДИНА

ҚАЗАҚТЫҢ МҰҢЫ МЕН ШЫНДЫҚТЫҢ ЖЫРЫ - «ҚАЗАҚ ҮНІ» ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛЫҢЫЗДАР!

«Қазпошта» арқылы жазылу бағасы:

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

1 ай	қала	379,24	3 ай	қала	1137,72
1 ай	ауыл/аудан	397,86	3 ай	ауыл/аудан	1193,58
6 ай	қала	2275,44	12 ай	қала	4550,88
6 ай	ауыл/аудан	2387,16	12 ай	ауыл/аудан	4774,32

«Ақ жол» демократиялық партиясының ұжымы жаны жайсаң әріптесіміз
Шермұхаметова
Ғалия
Бекмұхаметқызының қайтыс болуына орай марқұмның отбасы мен туған-туыстарына қайғырып көңіл айтады.

Меншік иесі:
«Қазақ үні» ЖШС
ҚАЗАҚ ҮНІ
Президент –
Редакторлар кеңесінің төрағасы –
Қазыбек ИСА

Бас редактор – Құлтөлеу МҰҚАШ
Бас редактордың бірінші орынбасары – Зейнолла АБАЖАН
Бас редактордың орынбасары – Азамат ТАСҚАРАУЛЫ
Жауапты хатшы – Гүлмира САДЫҚ
Бөлім редакторлары:

Дастан ЕЛДЕС (орыс редакциясы)
Айнұр АХМЕТ (мәдениет)
Нұржан АСАН (көркемдеуші)

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:

Астана тілшілер қосыны:

Азамат ТАСҚАРАУЛЫ

(8-702-931-89-86)

Жасұлан ИСА

(8-776-120-19-72)

Ақмола облысы:

Бақыт СМАҒҰЛ (8-701-626-77-66)

Арқалық қаласы:

Нұрсұлтан НҮРМАН

(8-702-688-84-87)

Алматы облысы:

Айтақын БҮЛҒАҚ (8-702-239-62-99)

Мәди ИСЛАМ (8-775-119-12-13)

Мырзағали НҮРСЕЙІТ (8-701-771-6496)

Қанат БИРЖАНСАЛ (8-775-323-0850)

Батыс Қазақстан облысы:

Қажымұқан ҒАБДОЛЛА

(8-701-111-61-05)

Жезқазған қаласы:

Жанат АСАНҚАЛИ

(8-702-384-12-00, 8-707-261-20-98)

Сәтбаев қаласы:

Абдолла ДАСТАН

(8-71063) 7-20-97, 8-777-302-46-79)

Қарағанды облысы:

Ахметқали ХАЛЕНОВ (8-701-450-30-18)

Қостанай облысы:

Төлен РАМАЗАНҰЛЫ (8-701-174-06-70)

Семей қаласы:

Рахат АЛТАЙ

(8-775-998-15-39)

Маңғыстау облысы:

Сағындық РЗАХМЕТ (8-775-379-84-88)

Түркістан облысы:

Әбдіғалпал АЙДАР

(8-702-475-75-66, 8-771-390-73-75)

Асылхан ӘЛІ (8-701-626-88-32)

Түркістан қаласы:

Әтіргүл ТӘШІМ (8-702-489-47-23)

Атқарушы директор –

Қаныш ЖАРЫЛҚАСЫН

Тарату бөлімі:

Астанада:

Жасұлан ИСА

(8-776-120-19-72)

Шымкентте:

Мүтән ИСМАЙЫЛ (8-701-692-1340),

Астанада «Алты Алаш» (87015728847)

дүңгіршіктерінде сатылады

Газет ҚР Мәдениет және ақпарат

министрлігінде 19. 12. 2012 жылы тіркелген.

Күәлік №13976-Г (Алғашқы күәлік

№1270-Г, 01. 08. 2000 жыл).

Автордың пікірі мен редакция көзқарасы сәйкес келе бермейтінін ескертеміз.

Қолжазбалар өңделеді және қайтарылмайды.

Жарнама мәтініне жарнама беруші жауап береді.

Газеттен көшіріліп берілсе, сілтеме жасалуы шарт.

Газетте «Қазақпараттың» материалдары пайдаланылды.

Газет «Қазақ үні» компьютер орталығында беттелді

АЙЛЫҚ ТАРАЛЫМЫ – 60 400

ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ – 65380

Редакцияның мекен-жайы:

050006, Алматы қаласы, Қалқаман-3

ықшамауданы, С. Сейітов көшесі, 11 үй

Байланыс телефоны:

8 (727) 398-57-31

E-mail: qazaquni2000@gmail.com

www. qazaquni. kz

Кезекші редактор –

Зейнолла АБАЖАН

ТОО «Қазақ үні»

БИН 000540006784

ИИК KZ50856000000385541

АГФ АО «БанкЦентрКредит»

г. Алматы, БИК КСВБЗКХ, Кбе 17

Газет «Алматы-Болашақ» баспаханасында

басылды. Алматы қ., С. Мұқанов к., 223 б.

Көлемі: 6 баспа табақ

© – материалдың жариялану ақысы төленген